

VII AINEKAVAD: KUNSTIAINED**Sisukord**

VII AINEKAVAD: KUNSTIAINED	1
1. MUUSIKA	2
1.1. Muusikaõpetus I kooliastmes	2
1.1.1. 1. klass.....	6
1.1.2. 2. klass.....	8
1.1.3. 3. klass.....	11
1.2. Muusika II kooliastmes	13
1.2.1. 4. klass.....	14
1.2.2. 5. klass.....	15
1.2.3. 6. klass.....	18
1.3. Muusikaõpetus III kooliastmes	19
1.3.1. 7. klass.....	21
1.3.2. 8. klass.....	21
1.3.3. 9. klass.....	22
KUNSTIÕPETUS.....	23
1.4. Kunstiõpetus I kooliastmes	23
2. MAALIMINE JA VOOLIMINE	28
2.1. Maalimine ja voolimine I kooliastmes	28
3.1.1. 1. klass.....	28
2.1.2. 2. klass.....	28
2.1.3. 3. klass.....	29
2.2. Maalimine ja voolimine II kooliastmes.....	31
3.1.1. 4. klass.....	31
3.1.2. 5. klass.....	32
3.1.3. 6. klass.....	33
3.2. Joonistamine, maalimine ja voolimine III kooliastmes.....	34
3.2.1. 7. klass.....	35
3.2.2. 8. klass.....	36
3.2.3. 9. klass.....	37
4. VORMIJOONISTAMINE.....	41
4.1. Vormijoonistamine I kooliastmes	41
4.1.1. 1. klass.....	41

4.1.2.	2. klass.....	41
4.1.3.	3. klass.....	42
4.2.	Vormijoonistamine II kooliastmes	42
4.2.1.	4. klass.....	42

Ainevaldkonna õppeained on:

- muusika;
- vormijoonistamine (1.–4. klass);
- maalimine (1.– 6. klass).

1. MUUSIKA

1.1. MUUSIKAÕPETUS I KOOLIASTMES

Muusikaõpetus toimub waldorfkoolis regulaarsete nädalatundidena. Muusikaõpetust viib vajadusel läbi vastava erialase ettevalmistusega spetsialist. Muusikaõpetust toetavad klassiõpetaja poolt põhitunni* rütmilises osas* läbiviidavad rütmilised ja koordineerimis- ja harjutused, laulu- ja liikumismängud, flöödimängu harjutamine. Lisaks muusikaõpetusele leiab muusika ja sellega seotud teemad erineval viisil koha ka teistes õppeainetes. Muusikaõpetust toetab ja täiendab otseselt eurütmia (helieürütmia). Muusikaõpetuse olulisteks väljunditeks on waldorfkoolis regulaarselt toimuvad kuupeod ja aastaringi pühade tähistamine.

Muusikaharidus on oluline osa hingeharidusest - vaid hingega on võimalik tajuda muusika keelt. Vastukaaluna tänapäeva tarbijaühiskonnale peab iga kunstiõpetus, s.h. muusika, keskenduma eelkõige kunsti praktilis-tegevuslikule aspektile. Kui kunstiõpetus tahab anda arusaamist kaasaegsest kunstiloomest, peab ta kasvatama kaaskunstnikke, sest ainult sellisena on võimalik tänapäeva kunsti elamuslikult mõista. Muusikaõpetuse põhitegevused on kuulamine, laulmine, pillimäng, liikumine. Peale hingeosa on muusikas, sarnaselt inimkeelele, ka arusaamis- ehk tunnetuslik osa, mida mõistame muusikateooria, helikeele jms-na. Muusikalise kirjaoskuse põhialused omandatakse muusikalise tegevuse kaudu. Muusikateooria ja muusikaajaloo käsitlemine lisanduvad teisel kooliastmel.

Muusika ilu sünnib valdavalt koostegemise tulemusena. Seega on muusikaõpetusel tähtis sotsiaalne ülesanne. Musitseerimine eeldab järjepidevat harjutamist, millel on oluline roll tahtekasvatases. Harjutamise tulemusena on võimalik kogeda ilu ja harmooniat.

Muusikaõpetuse metoodilis-didaktiliseks printsibiiks on inimeseõpetus* ja lapse arengupsühholoogia. Kuni 9. eluaastani moodustavad lapse hingejõud – mõte, tunne, tahe - veel terviku, üks toimib teises. Muusikalise vastavuse lapse hinge konfiguratsiooniga leiame kvindimeeleolu, milles domineerib vabalt voolav **meloodia**. Harmoonilisi akordielemente veel pole, samuti põhitooni või meetrumit. Vabaltvõnkuv rütm seostub sisse- ja väljahingamisrütmidega. Kvindimeeleolu kogemine on oluliseks lähtepunktiks hilisemale modernse muusika mõistmisele. Tunni ülesehituse märksõnadeks on mäng, loomingulisus, improvisatsioon. Liikumine, mäng ja laul põimuvad omavahel, moodustades veel struktureerimata

terviku. Kogu muusikalist tegevust saadab õpetaja jutustusega loodud kujutluspilt. Pärast 9. eluaasta murrangut otsitakse traditsioonilist, maisemat muusikavormi. Meloodiast olulisemaks muutub **harmoonia**. Diatooniline, klassikalisel kadentsil põhinev harmoonia ja sellest lähtuv meloodia ning meetrumile tuginev rütm saavad didaktika sisuks. Kui enne töötab muusikaõpetaja lapsest lähtudes, siis nüüd juhib ta last nn valmis muusika juurde. Algab noodikirja õpetus.

Murdeea lähenedes ja selle ajal omandab üha suurema tähtsuse **rütm**. Oluliseks saab muusikaliste vormide teadvustamine, meetrumist sõltuvuse tugev läbielamine ning sellest vabanemine vasturütmide läbi. Võimalikuks saab muusikalise otsustus- ja hindamisvõime laiendamine ja edasiarendamine. Käsitletakse stiiliküsimusi ja karakteristikaid. Muusikaõpetuses domineerivat tunnetusele pööratud subjektiiv- hingelist meeolu tasakaalustab objektiivne muusikaajalugu koos tuntud heliloojate biograafiatega.

Kõikides vanuseastmes on oluline pillidel musitseerimine. Instrumentidel mängimine võimaldab tajuda muusikat objektiivsena. Instrumendi kõlavärv ja heliline diapason peavad vastama eeltoodud metoodilis-didaktilistele printsiipidele.

Igast waldorfkooli klassist moodustub kõikidest õpilastest koosnev klassiansambel, mis ühiselt õpitud laule ja instrumentaalpalu nii kooli kuupidudel* kui muudel üritustel ette kannab. See võimaldab ühelt poolt muusikalise harjutamise loomuliku protsessi kogemist – pala valik, harjutamine, koosmäng, ettekanne, - teiselt poolt mitte vähemolulist empaatilist teiste kuulamist. Ansamblitöö eeldab õpetaja leidlikkust ja professionaalsust, et leida ka vähemvõimekaile jõukohane tegevus koosmusitseerimisel. Vastavalt kooli võimalustele võib organiseerida erinevaid vanuseastmeid ühendavaid koore, orkestreid ja ansambleid, pakkuda õpilastele individuaaltunde.

Laulmine ja hääle arendamine.

Waldorfkoolide laulmine ning häälekool toetub Werbeck-laulmise põhimõtetele. Tähelepanu pööratakse kolmele põhilisele töövaldkonnale: hingamine, häälikutemoodustamine ja kuulamine (sks k *das Lauschen*).

Esimesel kooliastmel on suur roll hääle arendamisel just nimelt kuulamisel. Rudolf Steiner vaatles kõrva ja kõrisõlme kui seostatud organit, mille osad üksteist mõjutavad ja üksteisega ühendust peavad. Sel põhimõttel loodi lauluteraapia kurtidele lastele, mille käigus kasutatakse tervet osa – kõrisõlme ning see hakkab mõjuma haigele osale – kõrvale. Selle alusel on võimalik mõista, et ka viisipidamatus on puudujääk kõrva ja kõrisõlme ühenduse vahel. Häälevabastamise koolis saab see seotus ka lahutatud ja samas kokkukuuluva organi vahel kiiresti selgeks. Peen kvalitatiivne töö, mida häälepaelte ja kõla kallal tehakse, avaldab mõju meie meeleanorganile – kõrvale. Kuulamine muudetakse aktiivseks – see areneb ja muutub loovaks. Ka vastupidi – arendatud kuulamine suudab esitada suuremaid nõudmisi kõlatöele.

Sageli on alla 10-aastaste laste viisipidamatuse põhjuseks nn “laisk kõrv”. Kui lapse ümber on pingeavabavaba muusikaline keskkond – talle antakse piisavalt võimalusi laulmiseks, lauldakse *a capella*, suurt tähelepanu pööratakse kuulamisele - siis enamasti kaob probleem hiljemalt 10-nda eluaasta lõpuks. Seetõttu osalevad waldorfkoolide mudilas- ning lastekooris eranditult kõik õpilased. Hääle lahtilaulmiseks kooris sobivad hästi häälikuharjutused jutustuse saateks ning väikese ulatusega regilaulud.

Teisel kooliastmel jätkub *a capella* laulmine, toetudes õpetaja häälele. Tähelepanu pööratakse õigele kehahoiule ning aktiivsele kuulamisele. Oluline on, et laps õpiks oma häält usaldama, seetõttu on soovitatav vältida klaverit saateinstrumendina.

12.-13. eluaasta paiku hakatakse tähelepanu pöörama teadlikumale häälekoolile: hingamis-harjutused, töö erinevate häälikutega – eelkõige lauldavate kaashäälikutega. Kaashäälikute abil pannakse kehas liikuma need lihased, mida tänapäeva inimene enam laulmisel ei kasuta. Kehaga töötades või ka siis, kui lapsed ennast liigutada ja takistamata mängida tohivad, juhtub see loomulikult teel. Tendentside puhul, mis valitsevad praegu laste- ja noortekultuuris, läheb see kõik kaduma. Liikumisvaese elustiili juures lihased ei arene, emotsioonid stagneeruvad ja kõne- ning arusaamisvõime kahaneb. Selmet ise laulda, ainult kuulatakse muusikat ja tervis halveneb.

Üldpädevuste kujundamine

Muusikaõpetus võimaldab kõiki üldpädevusi loomulikult lõimida igapäevasesse õppetöösse nii teooria kui ka praktika kaudu.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kõik kunstid, sh muusika, rõhutavad kultuuriteadmisi ja ühisel kultuuri- pärandil põhinevat kultuuriruumi iga inimese identiteedi osana. Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ning kultuurilist mitmekesisust. Käsitletavate teemade, analüüsitava muusikateoste ja -sündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushoiakute kujunemist. Loominguline tegevus ja selle üle arutlemine õpetavad teadvustama kunste eneseväljenduse vahendina, hindama erinevaid ideid, seisukohti ja probleemilahendusi ning austama autorsust. Kasvatatakse teadlikku ja kriitilist suhtumist erinevatesse infokanalitesse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Koosmusitseerimine – nii harjutamine kui esinemine – kujundab koostöö- valmidust, üksteise toetamise väärtustamist, kasvatab vastutustunnet nii enese kui teiste ees. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist ühtsustunnet. Muusikateoste või külalastatud kontsertide ja etenduste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamustest lugupidamist. Kunstiained teadvustavad inimese kui keskkonna kujundaja ja kasutaja mõju, juhtides teadlikult ning jätkusuutlikult tegutsema nii looduses kui ka inimeste loodud keskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Võimete- ja huvikohane kriitikavaba loovtegevus annab õpilasele võimaluse end vabalt väljendada ning seeläbi positiivseid emotsioone kogeda. Loovtegevusele saadav tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õpilasel oma huve ja võimeid tundma õppida ning kujundada objektiivset enesehinnangut. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine (muusikaetenduste külalastamine, artiklid muusikaelu kohta, muusikapalade ainekogumik ning sõnumid jne) aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti. Sihiks on integreerida noori nüüdisühiskonda ja toetada oma identiteedi väljendamist loomingus.

Õpipädevus. Muusikas kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide rakendamise kaudu, mis võimaldab õpilastel teadvustada ning kasutada oma õpi- stiili. Nii individuaal- kui ka rühmatööd eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes situatsioonides. Õpilased saavad ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpi- tegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Kunstiainetes on tähtsal kohal kunstiteostest, -stiilidest, -ajastutest jms rääkimine, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat. Oma ettekannete või loovtööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendus- ja esinemisoskuse kujunemist. Tutvudes mitmete eri ajastute ja eri-ilmeliste muusikateostega hakkab õpilane tajuma muusikat kui keelt, kui kommunikatsioonivahendit.

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogia, pädevuse arengut toetab otseselt muusikateooriaga tegelemine: noodi- ja rütmivältuste omavahelised seosed, intervallide ehitamine, muusikateoste vormi analüüs jne. Lisaks intellektuaalsele arvude mõistmisele on muusikatundides võimalik arvude matemaatilisi suhteid ka tunnetada (rütmidiktaadid, rütmikaanonid, arvuread, meetrumiharjutused jne.), muutes seeläbi ka selle pädevuse nõ „elavaks“. Kunstiainetes rakendatavate ülesannete lahendamiseks tuleb sõnastada probleeme, arutleda lahendusteede üle, põhjendada valikuid ja analüüsida tulemusi.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist toetavad muusikas individuaal- ja rühmatööd, uurimuslikud ja probleemipõhised ülesanded ning õpitava sidumine nüüdisaegse igapäevaelu nähtustega. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada ideede väljendamise ja esitlemise erinevaid võimalusi, leidlikult valides sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust planeerima, võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega.

Läbivad teemad

Muusikas on võimalik kaasata kõiki läbivaid teemasid, kuigi mõnega on seotus tugevam.

Teemad „**Väärtused ja kõlblus**” ning „**Kultuuriline identiteet**” on kunstiainetele eriomased. Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist nii erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui ka kaasaja kultuurinähtustesse. Väärtustatakse uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguulist väljendamist. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel muusikasündmustel (kontserdid ja etendused). Tähtis on noorte endi osalemine/esinemine koolipidudel, laulupidudel.

Teemaga „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**” seondub muusikas oma võimete ja huvide teadvustamine, nii ainespetsiifiliste kui ka üldisemate mõtlemis- ja tegutsemisstrateegiate, sh õpioskuste omandamine. Tutvutakse muusika mitmekülgsede väljunditega igapäevaelus ning ainega seotud elukutsetega.

Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**” on seotud loovtegevustega, mille vältel kasutatakse erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetuleva inimese kujunemist.

Eelnevaga haakub samuti läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**” lõimimine muusikaõppesse. Sarnaselt muusikaetenduste ja kontsertide analüüsimistele ja aktuaalsete muusikaküsimuste üle arutlemistele, julgustatakse õpilast kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist.

Muusikaõpetuses teadvustatakse muusika ja loovtegevuse emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Nii mõnestki loovkatsetusest võivad alguse saada elu jooksul püsivad harrastused. See lõimub nii elukestva õppe põhimõtte teadvustamise kui ka läbiva teemaga „**Tervis ja ohutus**”.

Muusikaõpetuse panus teemade „**Keskkonna ja jätkusuutlik areng**” ning „**Teabekeskond**” käsitlemisel on valdkondliku vaatenurga lisamine. See hõlmab mitmekülgsed oskusi nagu info leidmine muusika kohta, helilise kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna heliline kujundamine. Tutvutakse andmebaasidega, meediakeskkonna võimaluste ja ohtudega ning autorikaitse küsimustega.

Hindamine I-II kooliastmes

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Muusikaõpetuses saab õpilane suulist sõnalist tagasisidet regulaarselt tundides ning kirjalikult poolaasta- ja aastatunnistustes. Numbrilised hinded võetakse lisaks kirjeldavale hinnangule kasutusele III kooliastmes (9. klassis). 1.–4. klassi õpilase aastatunnistuses vaatlleb ja kirjeldab õpetaja õpilast tunnitegevustes läbi terve kooliaasta: tema huvi ja panust, teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, suhtumist õpetajasse ja kaasõpilastesse, suhtumist oma õppevahenditesse ja koolivarasse, koostööoskust ja -tahet ning loomingulist initsiatiivi. II kooliastme õpilane alates 5. klassist) saab läbi kooliaasta lisaks regulaarsele suulisele tagasisidele ka kirjalikke hinnanguid. Kirjalikke töid (tunnikontroll, kontrolltöö, referaat jm) hinnates annab õpetaja tagasisidet kirjalikult, analüüsides õpilase toimetulekut etteantud ülesandega. Kirjalikke ülesandeid analüüsides arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. 5.–8. klassi õpilane saab kaks korda õppeaastas poolaastatunnistuse, kus kirjeldatakse tema teadmisi ja oskusi. Õpetajapoolne analüüs sisaldab kõiki muusika- õpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust, tunnist osavõttu, hinnangut enese ja kaasõpilaste osalemisele ning saavutustele õppes. Õpilase aktiivset osalemist koolikooris, silmapaistvat esinemist kooliüritustel ning kooli esindamist konkurssidel ja võistlustel arvestatakse õppetegevuse osana kokkuvõtval hindamisel.

Õppe-eesmärgid I kooliastmes

- kuulamisoskuse arendamine;
- loovuse, algatusvõime ja katsetamisjulguse arendamine;
- tundeelu rikastamine erineva karakteri ja laadiga muusika kaudu;
- improvisatsioonikogemuse saamine laulmise, rütmilise tegevuse ja pillimängu kaudu;
- vokaalsete võimete arendamine ja kooslaulmise kogemuse saamine;
- pillimänguoskuse arendamine ja ansamblimängu kogemuse saamine;
- muusikalise mõtlemise ja eneseväljendusoskuse arenemine;
- muusikalise kirjaoskuse põhialuste omandamine;
- muusikalise analüüsivõime arendamine;

1.1.1. 1. klass

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Kogu tegevus tunnis toimub õpetaja jutustuse läbi loodud muusikalises pildis. Omavahel põimuvad liikumine, mäng, pillimäng, laul, improvisatsioon. Lauldakse õpetaja häälele tuginedes ning õpetaja kehahoidu, hingamist ja diktsiooni järele aimates. Meloodia liikumisi, kõrgeid ja madalaid helisid jälgivad lapsed kuulates ja järele lauldes. Lauldud laule mängitakse ka flöödil või mõnel muul instrumendil. Erinevates mängulistest harjutustes tajutakse ja jäljendatakse kõlatugevust. Kuulatakse muusikalisi üksikhelisid ja erineva kõlavärviga objektide heli. Pillimängu õppimine toimub õpetaja mängu järeleaimamise teel. Arendatakse peenmotoorikat, kuulamisoskust, koosmusitseerimist. Harjutatakse improviseerimist erinevatel looduslikest materjalidest rütmipillidel. Muusikavormide alguse ja lõpu kogemisega omandatakse algne muusikaline vormitunnetus. Muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, mõistetele ei juhita veel eraldi tähelepanu.

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

- laulumängud, ringmängud;
- aastaringiga seotud pentatoonilised laulud, laste- ja rahvalaulud.

Pillimäng:

- peenmotoorika harjutused: sõrmesalmid, -laulud, -mängud pillimängu toetamiseks;
- mäng pentatoonilisel plokkflöödil. Koosmusitseerimine;
- rütmiharjutused ja -mängud, rütmiline liikumine, rütmilised kaasmängud erinevatel rütmi- ja kõlapillidel.

Muusikaline liikumine:

- rütmiharjutused ja -mängud, rütmiline liikumine;
- liikumismängud;
- õpetaja jutustusega seotud vaba muusikaline mäng.

Omalooming:

õpetaja jutustusega seotud vaba muusikaline mäng: õpetaja jutustus annab lähtepunkti improvisatsiooniks liikumises või helis.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

kuulamismängud.

Muusikaline kirjaoskus:

õppekäigul või musitseerimisülesandes kuulnud helist rääkimine, selle kirjeldamine või iseloomustamine.

Õppekäigud:

liikumine looduses, looduse hääle kuulamine; materjalide ja nende kõladega tutvumine.

Soovitav laulu- ja instrumentaalmuusikavara:

Riho Päts „Lemmiklaulik I-II“;

pentatoonilised laulud ja flöödipalad (õpetaja omalooming enda või tuntud luuletajate salmidele); Anja Riska pentatoonilised laulud.

1. klassi lõpetaja:

Väärtused ja hoiakud:

- osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühehäälses kooris;
- laulab eesti rahvalaule (sh regilaule);

- lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- rakendab pillimängu kaasmängudes;
- väärtustab enese ja teiste loomingut;

Laulmine:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule ning eesti ja teiste rahvaste laule;

Pillimäng:

- kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille musitseerimisel;
- on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Muusikaline liikumine:

- tunnetab ning väljendab muusika sisu ja meeleolu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge.

Omalooming:

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat;
- on tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (nt. kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill);
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.

Muusikaline kirjaoskus:

- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, muusikapala, salm, refrään.

Õppekäigud:

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil.

1.1.2. 2. klass

Õpetuse juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Tunni ülesehituse märksõnadeks on mäng, loominguilisus, improvisatsioon. Liikumine, mäng ja laul põimuvad omavahel, moodustades veel struktureerimata terviku. Kogu muusikalist tegevust saadab õpetaja jutustusega loodud kujutluspilt.

Improviseerimist harjutatakse erinevatel looduslikest materjalidest rütmipillidel. Muusikavormide alguse ja lõpu kogemisega omandatakse algne muusikaline vormitunnetus. Muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, mõistetele ei juhita veel eraldi tähelepanu.

Liikumine muusikalisel pildil on otseselt seotud kehalise kasvatus ja eurütmiaõpetusega. Rütmi ja liikumise ühtsus laulumängudes aitavad toetada muusikaõpetust paljudes erinevates ainetundides, kus laule ja mängu kasutatakse tunni osana.

Pärimuslaulud õppematerjalina nii muusika- kui ka põhitundides ning rahvapillidel musitseerimine tutvustavad lapsele rahvakultuuri traditsioone ning on tähtsad kultuurilise identiteedi kujunemisel.

Rütmi- ja teistegi pillidega musitseerimine annab lapsele võimaluse pille ja nende materjali oma kehaga läbi erinevate meelte tunnetada. Nii toetatakse eelkõige loodusõpetuse, aga ka käsitööõpetuse seisukohalt olulist materjalide ja nende omaduste tundmaõppimist.

Vaba musitseerimist kasutatakse ka seotuna värvimeeleolude käsitlemisega kunstiopetuses – lapsed loovad helisid väga erinevatel pillidel ja muudel kõla tekitamiseks sobilikel esemetel, püüdes edasi anda mingit kokku lepitud meeleolu (või analüüsitakse meeleolu hiljem). Muusikast kõnelemine toetab tugevasti muusikalise kirjaoskuse arengut, laps õpib leidma teistele arusaadavaid viise muusika kirjeldamiseks. Muusika loomine ja kuulamine ja sellest rääkimine arendavad ka lapse ilumeelt ning on olulised väärtuspädevuse kujunemisel.

2. klassi õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

Jätkatakse 1. klassis alustatud. Regilauludes saavad õpilased ise improviseerida juurde värsse. Musitseeritakse pentatoonilises helireas. Ikka veel lauldakse õpetaja hääle järgi, uute laulude õppimist toetab meloodia liikumist näitav õpetaja käsi.

Muusikalised teadmised ja oskused:

üksikute muusikaliste elementide teadlikku omandamist mõistetenähtena ei taotle, kuid tehakse praktilisi eelharjutusi nendeni jõudmiseks.

Meetrum ja rütm:

rütmilised kaasmängud, rütmiline liikumine muusika järgi. Laulude äratundmine rütmi järgi mängimine kehapillil.

Meloodia:

meloodia liikumise jälgimine nii kuuldeliselt kui visuaalselt. Liikumise jäljendamine käega nii relatiivselt kui etteantud absoluutse kõrguse ümbruses.

Dünaamika:

piano, forte praktilises musitseerimises.

Muusika kuulamine:

kuulamismängud, vaba muusikaline mäng (küsimused ja vastused, kajamängud, helide edasiandmine jms.).

Peenmootorika arendamine:

sõrmesalmid, -mängud, -laulud.

Instrumendiõpetus:

jätkeb pentatoonilise flöödi õppimine järeleaimamise teel, toetudes kuulmisele.

Musitseerimine:

lasteharfil ja teistel keelpillidel.

Mäng lastepillidel

rütmimängud ja -ringid erinevatel rütmipillidel (triangel, kastanjetid, kõlapulgad, tamburiinid jms.). Improviseerimine ksülofonil ja kellamängul pentatoonilisel helireal. Vaba helikõnelus.

2. klassi lõpetaja:

Väärtused ja hoiakud:

- osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- mõistab laulupeo tähendust;
- laulab eesti rahvalaule ning peast oma kooliastme ühislause;
- lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- kirjeldab suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega kuulatavat muusikat;
- väärtustab enese ja teiste loomingut.

Laulmine:

- mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule ning eesti ja teiste rahvaste laule.

Pillimäng:

- kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille;
- on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Muusikaline liikumine:

- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge.

Omalooming:

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit,
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.

Muusikaline kirjaoskus:

- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor;
- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;
- üldiselt peaks õpilane 2. klassi lõpuks suutma mängida lihtsamaid palasid nii peast kui ka õpetaja käe järgi. Teadlikum rõhuasetus heli kvaliteedile, õigele hingamisele ja sõrmelöögi täpsusele.

1.1.3. 3. klass

Juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Lapse maailmapilt omandab selles eas uue kvaliteedi. Mänguline tegevus läheb üle suunatud muusikaliseks tegevuseks. Muusikaline „grammatika” ehk noodikirja õpetus algab siis, kui kolmandas klassis minnakse üle põhitooniga seotud diatoonilisele musitseerimisele. Lauluvarasse lisanduvad diatoonilised ühehäälsed laulud mitmehäälsete lõikudega (kvart- ja kvintkihitud lühemates lõikudes). Lihtsamad kaanonid. Raskuspunkt kirikutonaalse värvinguga lauluvaral (seos Vana Testamendiga). Lihtsamaid laule lauldakse ka noodist, proovitakse noodinimedega laulmist. Õpitakse helikõrguste märkimist noodijoonestikul.

Taktimõõtu õpitakse tundma rütmide kasutamisel ja praktilisel musitseerimisel. Tehakse lihtsamaid rütmidiktaate. Muusikainstrumentidest võetakse kasutusele diatooniline plokkflööt. Musitseeritakse C-duuris nii noodist kui kuulmise järgi. Mažoorset ja minoorset meloodiat kogetakse nii laulus kui flöödimängus. Dünaamikat pianost forteni kogetakse samuti praktilisel musitseerimisel. Lauludes ilmneb üha tugevamini põhitoon e. toonika. Jätkub vaba improvisatsioon looduslikest materjalidest rütmipillidel.

Õppesisu

Laulmine ja hääle arendamine:

diatoonilised laste- ja rahvalaulud. Kirikutonaalse värvinguga lauluvara (lõimumine põhitunni ja religioonitunni teemaga – Vana-Testament). Töölaulud (lõimumine emakeele, kodulooga - vanade ametid). Kaanonid.

Muusikalised teadmised:

noodinimetused. Noodijoonestik. Rütmimängud, rütmidiktaadid. Rütmid: Algne vormiõpetus praktilisel musitseerimisel.

Praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused:

mäng diatoonilisel plokkflöödil, koosmusitseerimine. Meetrumi tunnetamine praktilisel musitseerimisel. Luuletuse või muinasjutu heliline saade: sõna – heli – liikumiskompositsioon. Vaba improvisatsioon. Kuulamisharjutused.

Lauluvara:

Peter Appenzeller“ Francisci Assiscuse laulud“

Taotletavad õpitulemused I kooliastmel

3. klassi lõpetaja

- osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning ühe- ja/või kahehäälses kooris;
- laulab eesti rahvalaule (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaulu;
- lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes;
- väärtustab enese ja teiste loomingut;
- laulab melodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislaulu: „Eesti hümn“ (. Pacius), „Mu koduke“ (A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus); lastelaulud „Lapsed, tupp“, „Teele, teele, kurekesed“, „Kevadel“ (Juba linnukesed ...), „Kevadpidu“ (Elagu kõik ...). kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või *ostinato* 'des;
- on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu;
- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid;
- loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks; on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika ja muusikapala ülesehitus);
- eristab kuuldeliselt marssi, valssi ja polkat;
- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara;
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega;
- seostab muusikapala selle autoritega;
- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;
- mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes;

- õpib lauludes tundma JO- ja RA-astmerida;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; kaanon, marss, polka, valss, *ostinato*, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, *piano*, *forte*, fermaat; märke *latern*, *segno*, *volt*;
- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara;
- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes.

Erinevused riiklikust õppekavast:

- muusikaliste elementide tajumist arendatakse läbi praktilise musitseerimise, muusika-teoreetilistele mõistetele ei juhita veel eraldi tähelepanu;
- 1.-2. klass musitseerib valdavalt pentatoonilises laadis;
- 3. klassis, mil kasutusele võetakse diatoonilised flöödid, hakatakse kasutama nootide tähtnimetusi. Relatiivset noodilugemist ei õpetata ega kasutata;
- 6-keelse rahvakandle asemel kasutatakse viisikandleid (ulatus 2 oktaavi).

1.2. MUUSIKA II KOOLIASTMES

Arenguperioodil, mil toimub distantseerumine ümbritsevast maailmast, on väga tähtis, et maailma ja lapse vaheline seos ei puruneks, vaid hoopis tugevneks sügavama ja diferentseerituma läbielamise ja mõistmise kaudu. Siin on oluline roll nii praktilisel musitseerimisel kui muusikateoreetiliste teadmiste järkjärgulisel süvendamisel. Klassiansamblid ja -orkestrid ning keskastme koorid arendavad praktilise musitseerimise oskust ning loovad ühtsustunnet.

Muusikateooriast on 4. klassis kesksel kohal taktimõõdu ja noodivältuste süvendatum õppimine seoses murdudega arvutamise matemaatikas. Harjutatakse kuulmise järgi õpitud lugude üleskirjutamist. Lapse muusikaline tunnetus leiab kindla pideme diatoonikas. Sellega seostuvalt omandab põhitoon väärilise koha, tutvutakse helistikega.

Algne mitmehäälsus laulmisel viib samm sammult polüfoonilise laulmiseni, mitmehäälsete kaanoniteni. Kui polüfoonilist kahe- ja kolmehäälsust on piisavalt harjutatud, võib üle minna harmoonial põhinevatele muusikalistele lausetele. Uus harmooniavajadus ja selle otsimine tingivad, et lauldakse palju, teadlikku tähelepanu pööratakse tooni ilule – see loob väärtusliku aluse kogu hilisemale muusikalisele tegevusele. Harjutades õpivad lapsed kohanema muusika nõuetega. Laps jõuab üha lähemale suure ja väikese tertsi (duur ja moll) tunnetamisele. Kujundatakse välja ühine laulurepertuaar, seda võib teha ka koostöös klassiõpetajaga. Nii laulurepertuaarist kui harjutatud instrumentaalpaladest kujundatakse vastavas klassis kasutatav laulik-noodivihik.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

- kuulamisoskuse arendamine;
- loovuse, algatusvõime ja katsetamisjulguse arendamine;
- tundeelu rikastamine erineva karakteri ja laadiga muusika kaudu;
- rahvakultuuri traditsioonidega tutvumine;

- improvisatsioonikogemusesaamine laulmise, rütmilise tegevuse, pillimängu ning liikumise kaudu;
- pillimänguoskuse arendamine ja ansamblimängu kogemuse saamine;
- vokaalsete võimete arendamine ning kooslaulmise kogemuse saamine;
- muusikalise mõtlemise ja eneseväljendusoskuse arendamine;
- muusikalise kirjaoskuse põhialuste omandamine;
- muusikale hinnangu andmine ning oma arvamuse põhjendamine.

1.2.1. 4. klass

Õppesisu ja –tegevused:

laulmine ja hääle arendamine. Rahvalaulud, rännulaulud. Üleminek algselt mitmehäälsuselt polüfooniliste kaanoniteni. Noodist laulmine. Laulmine koos saatel: flöödid, keelpillid, basspillid. Laulmine kahehäälses mudilaskooris;

meetrum ja rütm. Uued rütmid: ta-a-a-a, ti-ti-ri, ti-ri-ti, ti-paus, terve-, pool- ja kaheksandik- paus. Taktimõõdu tähistamine kahe numbriga. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4;

meetrumi harjutused (rütmirondod). Rütmidiktaat, -improvisatsioon, -kaasmäng. Noodivältused kirjapildis;

meloodia ja helilaad. Duur-helilaad. C-duur, G-duur, -duur. Alteratsioonimärgid: diees, bemoll, bekaar – nende mõiste ja praktiline kasutamine. Lihtsamate laulude üleskirjutamine noodijoonestikule;

teadmised muusikaloost. Jutustused ja väiksemad episoodid õpitud muusikapalade ja laulude autoritest. Eesti rahvapillid. Polka, marss, valss;

praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused. Musitseerimine sopranplokklöödil C-, -, G-duuris ning a-, d-, e-mollis. Mitmehäälsed palad ja kaanonid. Ansamblimäng. Noodist mängimise oskuse süvendamine. Kaasmängud lauludele rütmi- ja meloodiapillidega. Improviseerimine õpitud helistikes plaatpillidel.

Lõiming teiste ainetega

Muusikas toetatakse 4. klassi emakeele üht peateemat – põhjamaade mütoloogia, rahvuseeposed, luues valitud katkenditele muusikaline kujundus (nt "Kalevala" viisid, rahvalaulud "Kalevipoja" tekstidele jne). Paralleelselt murdude õppimisega matemaatikas süvenetakse taktimõõdu olemusse ja noodivältuste omavahelistesse seostesse muusikas.

Rahvatantsutunnis (liikumistunni üks osa) õpitud tantsude muusikat mängitakse võimalusel klassiorkestriga.

Õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- osaleb meelsasti muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, liikumises;
- mõistab laulupeo traditsiooni ja tähendust;
- oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslast.

Laulmine:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt ühe- või kahehäälselt;
- laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või erinevates vokaal- instrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses;
- oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule;
- laulab astmenimedega lihtsaid laule ja harjutusi.

Pillimäng:

- kasutab keha-, rütmi-, plaatpille kaasmängudes ja/või *ostinato*'des
- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi;
- rakendab musitseerides 6- keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid.

Muusikaline liikumine:

- tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi ning tempot;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge.

Omalooming:

- muusika või muu vahendiga loodud meeleolu edastamine liikumise või heli abil.;
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist;
- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot ja dünaamikat;
- iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara.

Muusikaline kirjaoskus:

- kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 tähendust ja arvestab neid musitseerides;
- mõistab duur-helilaadi ja helistike C, , G tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: duur-helilaad, viiulivõti, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, diees, bemoll, improvisatsioon;
- õpilane arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuse kohta suulisel või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.

1.2.2. 5. klass**Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine**

Jätkub *a' capella* laulmine, toetudes õpetaja häälele. Tähelepanu pööratakse õigele kehahoiule ning aktiivsele kuulamisele. Oluline on et laps õpiks oma häält usaldama. Lauldakse ühe- ja mitmehäälselt ning kaanonitest on eelistatud mittepüsivad kaanonid (homofoonilised, akordsed, vertikaalmeeleolus) harmooniaelamuse saamiseks. Sama eesmärki täidab ka mitmehäälne pillimäng. Seetõttu oleks hea võimalusel kujundada välja klassiansambel ja võtta kasutusele ka alt- ning tenorplokkflöödid.

Jõutakse välja duuri ja molli olemuse ning polaarsuse tunnetamiseni.

Salvestustelt ning elavas esituses kuulatakse eesti rahvalaulu ja rahvatantsu eri kihelkondade variante- lõimumine liikumistunniga. Süvenetakse eesti rahvalalu mis lõimub eesti teemaga geograafias ning eesti keele tunni rahvaluule teemaga. Läänemeremaade rahvaste muusika tundmaõppimine toetab geograafias Läänemeremaade käsitlemist.

Põhitunni teemasid toetatakse Vana- Kreeka muusika käsitlemisega. Võimalusel valmistatakse koostöös draamaõpetuse ning liikumistundidega ette Vana- Kreeka teemaline näidend või viiakse läbi Vana- Kreeka stiilis olümpiamängud.

Integreerituna käsitöösse valmistatakse puust kõlapille.

Õppesisu ja –tegevused:

laulmine ja hääle arendamine. he- ja kahehäälsed laulud, mitmehäälsed kaanonid. Eelistatud on mittepüsivad kaanonid (homofoonilised, akordsed, vertikaalmeeleolus) – harmoonia elamus. Eesti regivärsiline ja uuem rahvalaul. Pacius "Eesti hümn". Läänemere rahvaste laulud. Vana-Kreeka muusika. Nii tänapäeva eesti heliloojate kui ka maailma muusikakultuuri suurkujude laululooming;

meetrum ja rütm. Taktimõõt: 3/8, 6/8. Liittaktimõõt (5/4, 7/4) – Kreeka muusika näidete varal. Erinevate rütmifiguratsioonidega praktilised rütmiharjutused;

Meloodia ja helilaad. uuri ja molli olemus ja polaarsus. Paralleelsed helistikud C-a, -d, G-e. modulatsioon. Harmooniaelamuse kogemine läbi praktilise musitseerimise;

dünaamika ja agoogika. pp, p, mp, mf, f, ff, ritenuto, accelerando, diminoendo, cresscendo. Teadmised muusikaloost. Orkestripillid. Lühiülevaated õpitud muusikapalade ja laulude autoritest;

praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused. Mäng sopranplokkflöödil C-, -, G- ja -duuris; a-, d- ja e-mollis. Kuni 3-häälsed palad sopranflöödile. Võimaluse korral tenor- ja altflöödi kasutuselevõtt. Klassiansambel (flöödid, rütmipillid, harmooniapill) Koosmängu vilumuste süvendamine ja ansamblitunnetuse arendamine. Improvisatsiooniharjutused erinevatel rütmil- ja meloodiapillidel.

Lõiming teiste ainetega

Muusikatunni laulu- ja instrumentaalmuusikarepertuaari valikul arvestatakse ajaloo- õpetuses käsitletavaid teemasid (Vana-Kreeka, Idamaad). Geograafiaõpetust (Eesti ja Läänemeremaad) aitavad elavdada eesti vanemad ja uuemad rahvalaulud ning erinevate läänemeremaade rahvaste laulud ja tantsud. Rahvatantsutunnis (liikumistunni üks osa) õpitud tantsude muusikat mängitakse võimalusel klassiorkestriga.

5. klassi lõpetaja:

- osaleb meelsasti muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises, liikumises;
- kasutab üksinda ning koos musitseerides muusikalisi oskusi ja teadmisi;
- leiab iseloomulikke jooni eesti ja teiste maade rahvamuusikas.

Laulmine:

- laulab eakohaseid ühe- ja kahehääelseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- on teadlik häälehoiu vajadusest;
- rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes.

Pillimäng:

- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi;
- rakendab musitseerides 6- keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid;
- seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga.

Muusikaline liikumine:

- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.

Omalooming:

- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist;
- loob rütmilis- meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või *ostinato*'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel.

Muusika kuulamine ja muusikalugu:

- kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit;
- tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; oskab nimetada eesti rahvamuusika suursündmusi;
- on tutvunud Eesti, Soome, Rootsi, Läti või Leedu muusikatraditsioonidega.

Muusikaline kirjaoskus:

- mõistab õpitud helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;
- mõistab eeltakti tähendust;
- mõistab viiulivõtme ja absoluutse helikõrguste $g-G^2$ tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab duur-, moll-helilaadi ja helistike C-a, G-e, F-d tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas:
- eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, helistik, helistikumärgid, paralleelhelistikud, instrumentaalmuusika, interpret, pilliliigid (keelpillid, puhkpillid,

löökpillid, klahvpillid, eesti rahvapillid), andante, moderato, allegro, ritenuto, accelerando, dünaamika, piano, forte, crescendo, diminuendo.

- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara;
- arutleb ja avaldab arvamust muusikaelamuse kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil.

1.2.3. 6. klass

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Suuremat tähelepanu pööratakse teadlikumale häälekoolile: hingamisharjutused, töö erinevate häälikutega- eelkõige lauldavate kaashäälikutega.

Süvendatakse duur- ja moll- helilaadi tunnetamist. Tähelepanu pööratakse praktilise harmoonia (toonika, dominandi) kogemisele läbi mitmehäälsel improviseerimise erinevatel pillidel.

Võimalusel jätkub töö klassiorkestriga, kuhu kaasatakse muusikakoolis õppivaid lapsi kõlavärvi rikastamiseks ning esinemisvõimaluse andmiseks.

Algab intervalliõpetus mis lõimub füüsikaga- akustikaõpetus.

6. klassis õpitakse tundma Euroopa rahvaste muusikat ning klassitsismi perioodi heliloojate (W. A. Mozart, L. van Beethoven, J. Haydn) loomingut. Rahvaste muusikat käsitletakse käsikäes tantsudega, mis annab võimaluse integreerida teemat liikumistunniga.

Lõimumine käsitööga - puutöö, kus valmistatakse väikekannel

Õppesisu ja -tegevused

- laulmine ja hääle arendamine. Ühe- ja kahehäälsed laulud, mitmehäälsed kaanonid. Eesti ja Euroopa rahvaste lauluvara ja tantsud. Muusikakultuuri suurkujude (W. A. Mozart, L. van Beethoven, J. Haydn, F. Schubert jt.) laululooming;
- meetrum ja rütm. Õpitud taktimõõtude ja rütmifiguratsioonide kordav ja süvendav käsitlemine. Uued rütmid pide, ta-i-ti ja nende kasutamine musitseerimisel;
- meloodia ja helilaad. uur- ja moll-helilaadi süvendatud tunnetamine. Paralleelsed helistikud: C-a, -d, G-e, -h praktiline kasutamine. Intervalliõpetus (kvart, kvint, tert, oktav). Kvindiringi kogemine. Meloodiate leidmine ja noteerimine improvisatsioonilisest elemendist lähtuvalt. Meloodia transponeerimine. Toonika ja dominandi tunnetamine praktilisel musitseerimisel;
- dünaamika ja agoogika mõistete praktiline kasutamine musitseerimisel;
- teadmised muusikaloost. Õpitud muusikapalade ja laulude autorite tutvustamine. Orkestri-liigid. Hääle- ja kooriliigid;
- praktiline musitseerimine ja muusikalised tegevused. Sopranplokkflöödil musitseerimine erinevates helistikes. Improviseerimine paralleelsetes helistikes. Klassiorkester: plokkflöödid, harmooniapillid (keel- või/ ja plaatpillid), rütmipillid. Muusikakoolis õppivate laste kaasamine – kõlavärvi rikastamine, esinemisvõimaluse andmine.

Lõiming teiste ainetega

Geograafiaõpetust (Euroopa) aitavad elavdada euroopa rahvaste laulud ja tantsud. Rahvatantsutunnis (liikumistunni üks osa) õpitud tantsude muusikat mängitakse võimalusel klassiorkestriga. Koos akustikaõpetusega füüsikas käsitletakse muusikatunnis intervale.

Taotletavad õpitulemused II kooliastmel:

6. klassi õpilane:

- huvitub oma kooli ja kodukoha kultuurielust ning osaleb selles;
- oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslast;
- kasutab üksinda ja koos musitseerides muusikalisi oskusi ja teadmisi;
- julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnaliselt kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes;
- tunneb rõõmu musitseerimisest;
- laulab klassiansambelis loomulikult ja pingevabalt ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid, alates 5. klassist laulab soovi korral lastekooris;
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4, 5/4, 7/4, 3/8, 6/8 ja eeltakti tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- mõistab allolevate heliväljenduste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ja kasutab neid muusikalistes tegevustes: ti-ti-ri, ti-ri-ti, ta-i-ti, ta-a-a-a, 1/1, 1/2, 1/8-paus, pidekaar;
- tunneb helistikke C-a, F-d, G-e, D-h;
- tunneb intervale: tert, kvart, kvint, sekst, oktav;
- tunneb dünaamika ja agoogikamärke: pp, p, mp, mf, f, ff, ritenuto, accelerando, diminuendo, crescendo ja kasutab neid musitseerimisel;
- musitseerib sopranplokklöödil õpitud helistikes nii noodist kui ka kuulmise järgi;
- musitseerib klassiorkestris erinevatel meeloodia-, harmoonia- ja rütmipillidel;
- tunneb erinevaid hääle- ja kooriliike ning orkestripille;
- iseloomustab kuulatud muusikat ning põhjendab oma arvamust kasutades muusika oskussõnavara.

Erinevused riiklikust õppekavast

Laule õpitakse toetudes õpetaja häälele kuulmise järgi või mängides meloodiat plokklöödil – relatiivset noodilugemist ei kasutata.

1.3. MUUSIKAÕPETUS III KOOLIASTMES

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- laulab emotsionaalselt, pingevabalt ja õige hingamisega nii üksinda kui ka kooris või ansambelis, laulab soovi korral laste- või segakooris
- laulab peast kooliastme ühislaule „Eesti hümn“, „Mu isamaa on minu arm“, „Laul Põhjamaast“, Eestlane olen ja eestlaseks jään“, „Saaremaa valss“, „Oma laulu ei leia ma üles“ jne.
- on laulmise ja pillimängu kaudu saanud kogeda maailma erinevate rahvaste muusikat ja kultuuri

- omab praktilist kogemust meloodiainstrumendi (flööti), harmooniainstrumendi (nt kitarr, plaatpillid), rütmiainstrumendi (trummid, rütmipillid) mängimisest;
- omab kogemust improviseerimisest;
- teab agoogika ja dünaamika märke ja kasutab neid musitseerimisel;
- tunneb noodikirja ja kasutab seda uue muusikapala õppimisel;
- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ja kasutab neid musitseerimisel: ti ta ti, triool, ti- ta-i, 16ndik-noot ja -paus
- tunneb erinevaid pilli- ja orkestriliike: keel-, puhk-, klahv-, löökpillid; sümfoonia-, puhkpilli-, keelpilliorkester; teab tuntumaid eesti muusikakollektiive ja muusikuid;
- tunneb muusikalisi vorme (rondo, ballaad, variatsioon, kaanon, fuuga, süit, kantaat ja oratoorium), suudab neid iseloomustada ja võrrelda.
- tunneb lavamuusikažanre (ooper, operett, muusikal, ballett), oskab neid iseloomustada ja võrrelda, teab tuntumaid lavamuusika heliloojaid ja nende tähtsamaid teoseid;
- külastab kontserte (koolis ja väljaspool kooli) ja muusikaetendusi, oskab nähtut ja kuuldot analüüsida, kasutades muusika oskussõnavara.

Juhtmotiivid

Murdeea perioodil on muusikaõpetusel suured sotsiaalsed ja teraapilised võimalused, kuna see vabastab nooruki üksildusest ja võimaldab ühtsustunde kogemist teistega.

Rõõm muusikast on ka murdeas väga oluline – õpilased tahavad ja peavad saama seda nautida omaette eesmärgina. Selle kogemiseks on suur osa muusikaõpetusest endiselt praktilise iseloomuga – musitseerimine erinevatel instrumentidel, erinevates koosseisudes, laulmine. Meetrumiga seotud rütm etendab üha suuremat osa. Oluliseks saab muusikaliste vormide teadvustamine, meetrumist sõltuvuse tugev läbielamine ja sellest vabanemine vasturütmide läbi. Laulmisel arvestatakse häälemurdega. Kolmanda kooliastme jooksul laiendatakse ning arendatakse muusikalist otsustus- ja hindamisvõimet. Harjutades muusikaliste hinnangute andmist, alustades lihtsatest vormidest, arendatakse kujunevaid otsustusjõude. Võimalik on käsitleda stiiliküsimusi ja karakteristikaid. Ühe teose (nt sümfoonia, sonaat jne) iseloomu eristamisvõimet arendatakse erinevate autorite, näiteks Beethoveni ja Haydni põhjal. Õpilasi suunatakse vokaal- ja instrumentaalpalasid mitte ainult tundepäraselt, vaid ka "muusikalise keele grammatikast" lähtudes kuulama ja taasesitama.

Murdeea tõetsimise, üksilduse ja individualiseerumistundele saab vastu tulla romantiliste ballaadide ja soololauludega. Eksistentsiaalsete küsimuste ajal on toeks suurte muusikute elulood, mis omakorda võivad äratada huvi nende teoste vastu.

9. klass elab baroki meeleolus – kriitikas väljendub egotsentriline-eksistentsiaalne küsiv hoiak, puudub teadvustatud sihipärasus. Avatud motiiv ja motoorne liikumine baroki ajastu heliloojate loomingus ning selle praktiline kogemine musitseerimisel ei lase tundeil jäigastuda rock-popi maailma šabloonides, mis õpilasi eriti ligi meelitavad. Õpilased arendavad muusikalisi võimeid lihtsate instrumentaal- ja vokaalpalade stiilikohasel esitamisel ja mõistmisel. Analüüsides erinevaid teoseid hakatakse mõistma muusikaloo põhilisi arengusuundi.

Hindamine

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Muusikaõpetuses saab õpilane suulist sõnalist tagasisidet regulaarselt tundides ning kirjalikult poolaasta- ja aastatunnistustes. Numbrilised hinded võetakse lisaks kirjeldavale hinnangule kasutusele 9. klassis.

1.3.1. 7. klass

Õppesisu ja -tegevused

Laulmine ja hääle arendamine, Mitmehäälese laulmise ja noodilugemisoskuste harjutamine. Ballaadid. Erinevate maailma rahvaste laulud-tantsud, rahvushümnid. Kaanonid ja levilaulud. Harmooniaõpetus. Intervalliõpetus (sekund, sekst, septim).

Harmooniaõpetuse algus (toonika, subdominant, dominant).

Teadmised muusikaloost. Ballaadivorm. Rondo. Pillirühmad ja pillide ehitus. Kontsertide külastamine ja analüüs. Muusikalise otsustusvõime kujundamine erinevate stiilinäidete abil. Tuntud heliloojate biograafiad (Bach, Händel, Mozart).

Praktiline musitseerimine. Lihtsamad mitmehäälsed instrumentaalpalad. Flöödid meloodiapillidena. Võimalusel kitarride kasutamine lugude saatmisel. Rütmiimprovisatsioonid. Klassivõi kooliorkester. Improviseerimine erinevatel instrumentidel.

Lõiming teiste ainetega

Geograafiaõpetust aitavad elavdada maailma rahvaste laulud ja tantsud.

1.3.2. 8. klass

Õppesisu ja -tegevused

Laulmine ja hääle arendamine. Ühe- ja mitmehäälnelaulmine nii a' cappella kui instrumendi saatel. Laulud surmast, ajastukriitilise tekstiga laulud. Rõhutatud rütmiga laulud. Duur – moll kontrast. Romantismiajastu teosed - soololaulud ja ballaadid klassi esituses. Laulud muusikateatri repertuaarist.

Harmoonia- ja vormiõpetus. Muusikaline lauseehitus - motiiv, fraas, lause, periood (nt. Mozarti loominguga näitel). Variatsioonivorm. Praktiline harmooniaõpetus (kadents). Bassivõti.

Teadmised muusikaloost. Referaadid heliloojate elulugudest. Põhjalikum ülevaade instrumendiliikidest, hääle- ja kooriliikidest. Muusikaliste vormide ja žanrite eristamine ja iseloomustamine. Erinevad muusikanäited stiiliküsimuste põhjalikumal käsitlemisel. Ülevaade muusikateatrist – ooper, operett, muusikal, ballett

Praktiline musitseerimine. Mitmehäälne flöödimäng (sopran-, alt-, tenor-, bassflöödid). Keerukamad rütmiringid, rütmikaanonid löökpillidel. Rütmiline improvisatsioon, kadentsimprovisatsioon. Musitseerimine klassiorkestris.

Lõiming teiste ainetega

Draamatunnis õpitava näidendi muusikaline kujundamine

1.3.3. 9. klass

Õppesisu ja -tegevused

Laulmine ja hääle arendamine. Ühe- ja mitmehäälne laulmine nii a' cappella kui instrumendi saatel. Laulurepertuaari laiendamine: rahva- ja kunstlaulud, näited meelelahutusmuusikast, poliitiline laul, isamaalised laulud. Laulud õpitud võõrkeeltes.

Muusikalised teadmised. Muusikateooria aluste kordamine (noodikiri, helistikud, põhikolmkõlad, intervallid, kvindiring, rütmid).

Vormiõpetus: kaanon, fuuga, süit, kantaat ja oratoorium. Heliteoste iseloomustamine, võrdlemine, liigitamine. Seoste otsimine ajaloo ning kunstiõpetusega. Tuntud heliteoste kuulamine ja äratundmine. Kontsertide ja muusikaetenduste külastamine, ettevalmistavad selgitused ja järelarutelud. Biograafiad, võimalik võrdlev moment: Mozart – Beethoven, Bach – Händel.

Praktiline musitseerimine. Improvisatsioonid erinevatel instrumentidel. Rütmiringid löökpillidel. Klassikute teoste teemade mängimine klassiorkestris.

Lõiming teiste ainetega

Heliteoste liigitamisel ja võrdlemisel otsitakse seoseid ajaloo ja kunstiõpetusega. Muusikateooria kordamine (rütm- ja noodivältuste omavahelised suhted, intervallid, muusikavormide analüüs) toetub ja toetab matemaatikaõpetust.

Erinevused riiklikust õppekavast

Laule ja muusikapalu õpitakse toetudes õpetaja häälele kuulumise järgi või mängides meloodiat plokkflöödil.

KUNSTIÕPETUS

1.4. KUNSTIÕPETUS I KOOLIASTMES

Kunstiõpetus toimub waldorfkoolis regulaarselt iganädalaste ainetundide vormis. Samas on kunstiõpetus läbiv õppeaine, millele klassiõpetaja* pühendab erinevates ainetundides ainevihikuid* kujundades piisavalt aega ja tähelepanu. Valdavalt on kunstiõpetus klassiõpetaja* ülesanne, kuid õpetajate kolleegiumi ühisotsusel võib kunstiõpetaja vastavad tunnid üle võtta ka enne 9. klassi.

Waldorfõpetaja ettevalmistuse ja enesetäienduse hulka kuulub alati ka kunstilise eneseväljenduse arendamine. Kunst on kõige otsesemalt seotud inimese olemuse ühe osaga, tunnetega. Kunstilise tegevuse läbi kogeb õpetaja kõige paremini kunsti mõju, arendab hinge tundlikkust ning silma ja kätt. Laiemas plaanis soodustab kunstiga tegelemine pedagoogika kui kasvatuskunsti arengut.

Kunstiõpetuse aine suuremad alateemad I-II kooliastmes on **vormijoonistamine, maalimine ja volimine**. Eristatakse **jutustavat või joonistavat maalimist**, mis toimub alguses vahaplokkide või –kriitide, hiljem värviliste pliiatsitega ning **akvarellidega maalimist**. Esimest kasutatakse pidevalt kõigis ainetes seoses vastavate teemade ning ainevihikutega*. Illustratsioonid ainevihiku* tekstide juurde, pildid loodusõpetuse, ajaloo ja geograafia teemadel, samuti füüsika- ja keemiakatsete esteetiline kujutamine nõuavad pidevat tegelemist ja tehnika edasiarendamist. Akvarellidega maalimine toimub reeglina kunstitunni ajal. Voltimine ning muud meisterdamistööd kuuluvad käsitöö valdkonda.

Vormijoonistamist õpetatakse waldorfkoolis perioodõppe vormis. Vormijoonistamise õpetamine kuulub klassiõpetaja ülesannete hulka. Vormijoonistamine sisaldab elemente kirjakeelest, geomeetriast ja joonistamisest, õppeainena toetab ta mõtlemise, kujutlemise ja tahtetegevuse vaheliste seoste kujunemist. Vormijoonistamise esmaseks ülesandeks on äratada lapses vormimeel. See on vajalik kirjutama ja lugema õppimiseks, hiljem võimaldab see mõista nii looduses kui ka inimese loodud asjades esinevaid vorme. Harjutatakse ruumis (kogu keha kaasav liikumine) ja tasapinnal (käeline tegevus) orienteerumist ja liikumist, see pakub eriti tuge võimalikele legasteenikutele. Joonistamisel kogetakse kvalitatiivset liikumiselementi: põhiharjutused sirgete ja kaarjate vormidega tuleb alguses kogu kehaga läbi teha (kõndimine, jooksmine, suured käsivarre- ja käeliigutused) ja vähehaaval joonistusteks rahuneda lasta. Selline harjutustee nõuab lapselt enda kontsentreeritud juhtimist valdkonnas, mis on talle omane – liikumises. Vormijoonistamise vormid on alguses tähenduseta – nad ei matki midagi välist. Joonistamisel õpib laps tajuma nende iseloomulikku erinevust: sirgjoone selge suund nõuab ja toetab kontsentratsiooni, mõttega juhitud tahet. Dünaamiline, ilma selge suunata kõverjoon võimaldab individuaalsemat ruumi, tahtetegevusega kaasneb tundeelamus. Kogemine tegevuse kaudu on esimese kolme kooliaasta üks põhimotiividest.

Vormijoonistamine on toetav vahend kirjutamaõppimiseks; 1. klassis (trükitähed), 2. klassis (raamatutähed), 3. klassis (seotud kiri) on ta selle eelvorm. 2.-3. kooliaastal lisanduvad põhiharjutustele nii sümmeetria- ja harjutused kui ka vaba kujundus etteantud vormielementidega, 4. klassis vormide põimimine ja sõlmed. 5. klassis läheb vormijoonistamine üle vabakäe-geomeetriaks, lõimituna matemaatika ainesse ja 6. klassis geomeetriaks.

Vormijoonistus nõuab suuri vabu pindu, teatud vormide puhul ruudukujulist paberit. Sellised ainevihikud võib õpetaja koostöös lapsevanematega ise valmistada.

Maalimisõpetuse lähtekoht on Goethe värviõpetus, milles uuritakse ja kirjeldatakse värvide meelelis- kõlbelisi mõjusid. Laps õpib tajuma objektiivset hingelist muljet, mille värvitajumus esile kutsub. Seetõttu hakatakse lastega akvarellidega maalima viisil, mis on väga lähedane abstraktsele maalimisele. Samas peab värvist lähtuv maalimine olema lapse jaoks hingeliselt konkreetne. Õpetaja jutustatud värvilood, mis iseloomustavad värve enne nende paberile ilmumist, on juhiseks ja abiks sel viisil värvidega ümberkäimisel. Kui laps on piisavalt kaua ja intensiivselt värve tundma õppinud ja läbi elanud, leitakse õpetaja juhendamisel tee värvist mineraalsete vormideni (mäestikud, kivi), atmosfääriliste nähtusteni, taimede ja loomadeni. Väline vorm tuletatakse värvide sisemisest läbielamisest. Akvarellitehnikast harjutatakse kuni 6. klassini märgtehnikat .

Jutustava või joonistava maalimisega tegeldakse õpetaja juhendamisel kogu kooliaja. Algimpulsiks on siin õpetaja joonistatud tahvlipildid. Lähtekohaks on värvipind, mitte joon. Piirjooned tekivad erivärviliste pindade kokkupuutel.

Voolimine arendab eelkõige vormi tunnetamist. Voolimises on mõttekas kasutada alguses pehmemat materjali – voolimisvaha, hiljem savi. Savitöös äratatakse algselt lihtsat vormi, kera, ning selle edasiarendusi voolides laste vormitunnetus. Hilisem ühest tükist figuuride voolimine võib samuti lähtuda kerast. Sarnaselt maalimisele annavad voolimistööks ainet paljud perioodõppe* ained, nt loomaõpetus, inimeseõpetus, geomeetria (ruumilised kehad).

Kunstiõpetus on meeltekoollitus, mille kaudu lapse hing toitu saab. Kunstiloomingus kogeb laps oma hingelisust. Samaaegselt meelelisega toimib värvi- ja vormitajumises mittemeeleline kogemus, mis viib väljapoole iseenda piire, objektiivsete kvaliteetide maailma. Värviaistingutest omandab laps paindlikud kujutlused, paindlikud tunded ja tahteaktsioonid. Kogu hingelisus muutub paindlikumaks. Kunstiõpetuses arendatakse õpilase tajumisvõimet ja loovust, tasakaalustatakse emotsioone, kujundatakse maitseotsustusi ja üldist huvi kunsti vastu.

Tööde valmimisele järgneb õpetaja poolt juhendatud tööde vaatlus. Võimalusel toimub see järgmisel päeval. Õpetaja juhiv tähelepanu töödes avalduvatele erinevatele kunstilistele parameetritele. Õpetaja suunamisel harjutatakse vaatlusel objektiivset pilku. Kõik tööd vääriavad esitlemist klassitoa või kooli seintel. Klassi tööde esitlemine grupina loob vaatlusel teistsuguse kogemuse kui üksiktööde puhul.

Kunstiõpetuses on väga olulised kvaliteetsed, looduslikud töövahendid: akvarellid, vahakriidid, pliiaatsid, savi. Reeglina hangib need kool tunnustatud ja looduslikke tooraineid kasutatavalt firmadelt.

Tänapäeval omab kunstiga tegelemine üha rohkem ka profülaktilis- teraapilist iseloomu. Oma kogemustest lähtuvalt saavad klassiõpetaja* ja kunstiõpetaja seda klassiga koos või õpilasega individuaalselt töötades mitmekülgselt rakendada. Kui klassi on hommikuti raske koondada või ilmnevad tugevad probleemid tahtesfääris, võib klassiõpetaja mõne aja jooksul põhitunni* rütmilises osas* rakendada voolimist. Kunstiõpetuse profülaktilis-teraapiline kasutusala on väga paindlik ning lähtub alati konkreetsetest oludest, õpilastest ning õpetajast.

Õppe-eesmärgid

Üldpädevuste kujundamine ning läbivate teemade sidumine kunstiõpetusega I kooliastmes

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kõigis tegevustes väärtustatakse individuaalset ja kultuurilist mitmekesisust. Kunstitegevuse, analüüsitavate teoste ja kunstisündmuste kaudu toetatakse eetiliste ja esteetiliste väärtushinnangute kujunemist. Praktiline loominguiline tegevus õpetab teadvustama kunsti eneseväljenduse vahendina, hindama ideid ning austama autorsust.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Rühmatööd ja näituste korraldamine kujundavad koostöövalmidust, õpetavad väärtustama üksteise toetamist. Kultuurisündmustel osalemine aitab kujundada kultuurilist üksustunnet. Kunstiteoste üle arutledes harjutatakse oma seisukohtade kaitsmist ning teiste arvamusest lugupidamist.

Enesemääratluspädevus. Loovülesannetes saadav tagasiside ja eneseanalüüs aitavad õppida tundma oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset enesehinnangut. Kultuuriliste teemade käsitlemine aitab kujundada isiklikku ja kultuurilist identiteeti. Õpitakse väljendama oma identiteeti loomingus.

Õpipädevus. Õpilastel on võimalus ise jõukohaseid ülesandeid luua, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad lapsel suurendada oma rolli õppetegevuse juhtijana.

Suhtluspädevus. Oma tööde esitlemine ning aruteludes erinevate seisukohtade võrdlemine ja kaitsmine toetavad väljendusoskuse kujunemist. Tutvutakse kunsti kui mitteverbaalse keelega, õpitakse tõlkima sõnumeid erinevate väljendusviiside vahel.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus. Pädevuse arengut toetavad ülesanded, kus tuleb sõnastada probleeme, põhjendada valikuid, analüüsida tulemusi, võrrelda ja liigitada tunnuseid. Õpitakse kasutama kunstimõisteid (kompositsioon, struktuur, rütm jne), võrdlema ja liigitama erinevate nähtuste tunnuseid ning kasutama sümboleid. Kunstiterminoloogias kasutatakse matemaatika ja tehnoloogia sõnavara ja mõisteid

Ettevõtlikkuspädevus. Pädevuse kujunemist toetab õpitava sidumine igapäeva elu nähtustega, uuenduslike ja loovate lahenduste väärtustamine. Praktiline loovtegevus võimaldab katsetada idee teostamisel erinevaid võimalusi, rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse oma tegevust planeerima ning võtma vastutust tööde lõpuni viimise ja tulemuse eest.

Läbivad teemad:

Läbiv teema „**Väärtused ja kõlblus**“ seostub avatud ja lugupidava suhtumise kujundamisega kultuuritraditsioonidesse, uute ideede väärtustamisega, isiklike emotsioonide ja kogemuste väljendamisega väärtustamisega.

Läbiv teema „**Kultuuriline identiteet**“ seostub kohaliku ja maailma kultuuripärandiga tutvumisega, kultuurisündmustel osalemise ja nende korraldamisega.

Läbiv teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ seostub oma võimete ja huvide tundmaõppimisega ja teadvustamisega, kunstiga seotud elukutsete ja kunsti igapäeva eluliste väljunditega tutvumisega.

Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“ seostub praktiliste loovtegevustega, mille käigus kasutatakse erinevaid vahendeid ja oskusi ning katsetatakse uusi võimalusi.

Läbiv teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ seostub oma ideede arendamise ja elluviimise väärtustamisega õppes.

Läbiv teema „**Tervis ja ohutus**“ seostub kunsti rahustava ja tervendava mõju teadvustamisega, aga ka materjalide ja töövahendite ohutu kasutamise õppimisega.

Läbiv teema „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ seostub kunsti ja looduskeskkonna ning tehiskeskkonna seoste uurimisega, aga ka materjalide valiku ning säästliku kasutamise põhimõtete omandamisega.

Õppe-eesmärgid I kooliastmele:

- vaatlemisoskuse arendamine;
- esteetilise ja säästliku aspekti märkamine keskkonnas;
- elava värvitunnetuse arendamine;
- kujutlusvõime ja ruumitunnetuse arendamine;
- loovuse arendamine;
- oma loomingulise potentsiaali tunnetamine;
- visuaalsete kunstide väljendusvahendite tundma õppimine;
- oskuste arendamine erinevatel kunstialadel;
- erinevate materjalide ja töövõtete tundmaõppimine ja kasutamine;
- kunstiteoste analüüsimise õppimine;
- kunstiteose ilu ja isikupära märkamine ja hindamine;
- kunstipärandi ja tänapäevase kunstiloominguga tutvumine.

Õpetuse juhtmotiivid I kooliastmes ning õppeainetevaheline lõimimine

Kuna kunstiõpetus on aine, milles pole oluline õppesisu käsitlemine kindlas järjekorras, vaid uuriv lähenemine ning erinevate töövõtete omandamine ja nende abil enese loov väljendamine, siis on nii eespool kirjeldatud aineõpetuse põhimõtted kui ka siintoodud meetodilised juhtmõtted ja lõimimisviisid esitatud kogu I kooliastme kohta. Kunstiõpetus on väga elav õppeaine, mille ülesanded sünnivad tihti koostöös teiste õppeainete või ka koolielus valitsevate meeleoludega. Tunni alguses on väga tähtis häälestus, meeleolu viimine kunsti lainele. Akvarellidega maalimisele eelneb rahulik ja põhjalik töökoha ettevalmistus, paberi niisutamine ja silumine, õpetaja värviloo kuulamine, mis omakorda äratav sisemise kujutluspildi. Värvilood pole subjektiivsed – suvalised, vaid tuletatud värvide enda loomusest. Kui lapsed pole värvidega ümberkäimisel veel kogeenud, maalib õpetaja pildi kõigepealt ette. Hiljem võib lähtuda ka tekkinud kujutluspildist. Värvimeeleolu maalimine.

Vahakriitidega maalimine toimub õpetaja jutustatud muinasjuttude põhjal. Motiivi võib laps valida vabalt, õpetaja juhendab kriitidega maalimise tehnika osas – värvipinnast, mitte joonest lähtuv maalimine.

Kujutava kunsti valdavalt individuaalsele iseloomule lisaks võib alustada sotsiaalse maalimisega. Koostöömaalid valmivad sõltuvalt klassi suurusest grupiti või kogu klassiga.

Rahulik töömeeleollu juhatamine eelneb ka voolimisele. Töö voolimisvahaga eeldab vaha eelnevat pihkude vahel soojendamist. Savi muutub plastilisemaks, kui materjal enne töö alustamist väikeste tükkidena läbi näppida. Meetodiks on õpetaja poolt ette tegemine, ühine töötamine, vahevaatlused, lühikesed verbaalsed juhendid, tunnetust arendav silmad kinni voolimise faas (kera voolimisel). Maalimisele järgneb hiljem vaatlus, savitöö võimaldab lisaks vormitunnetuslikku meelte kogemust – voolitud kerad või kera edasiarendused antakse käest kätte. Võimalik on kogeda ja arendada erinevaid puutemele aistinguid.

Kunstiülesannete teemad on tihedalt seotud erinevates õppeainetes (peamiselt põhitunnis) käsitletavaga. Samas toimub pidevalt ka igas õppeaines ainevihi kaunistamine ja illustreerimine õpitava sisu toetavate joonistega. Illustreerimistöö on eriti tähtsustatud kolmandal õppeaastal, kui koostatakse oma raamatuid. Põhitundide teemad kanduvad kunstiõpetusse ka erinevatel

õppekäikudel, kus tutvutakse lähiümbruse looduse ja ehituskunstiga. Erineva sisuga õppekäigud on ka olulised ohutu käitumise õppimiseks nii loodus- kui linnakeskkonnas.

Erinevaid kunstiülesandeid lõimitakse ka muusikaõpetusega, nii musitseerimisharjutuste kui inspireeriva ja loomingut toetava muusika kuulamisega.

Samuti lõimuvad kunstiõpetuse ülesanded kehalise kasvatuse või tantsuõpetuse tundidega, kui sama temaatikat või meeleolusid väljendatakse väga erinevatel viisidel, seostades liikumise, muusika ja visuaalsed väljendusvormid.

Hindamine I-II kooliastmes

Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Õpilasi ei võrrelda, vaid lähtutakse igaühe individuaalsusest ja temperamendist. Klassis ringi liikudes teeb õpetaja tähelepanekuid ja kommenteerib tööprotsessi. Õpilane saab õppimise käigus kohest tagasisidet, kas ta on õigel teel. Õpetajapoolne suunamine aitab õpilast ise oma tegevusele ning töö tulemusele hinnangut anda. Hindamisel arvestatakse õpilase loovust ülesannet lahendades, kavandamist ja planeerimist, töö kulgu ja saavutatud tulemusi. Võetakse arvesse õpilase arengut, püüdlikkust, töökultuuri ja abivalmidust teiste õpilaste vastu. Hindamisel tuuakse välja positiivne ning hoitakse negatiivne ja positiivne tagasiside tasakaalus, et õppijal ei kinnistuks negatiivne enesehinnang. Hinnatakse õpilase arengut, tuuakse välja konkreetsed tugevused ja puudused.

Erinevused riiklikust õppekavast

Vormijoonistamine kui õppeaine riiklikus õppekavas õppeainena puudub.

Riiklikus õppekavas on maalimine integreeritud kunstiõpetuse õppekavasse, aga waldorfkoolis toimub see eraldi õppeainena 1.–6. klassini.

2. MAALIMINE JA VOOLIMINE

2.1. MAALIMINE JA VOOLIMINE I KOOLIASTMES

3.1.1. 1. klass

Esimese õppeaasta eripäraks on kunstiõpetuse väga suur ülekandumine põhiainetes õpetusse. Õpetus toetub erinevates õppeainetes kujutuspildile, mis tihti ka vihikusse maalitakse. 1. klassi puhul on tähtis eraldi välja tuua ka kõiki aineid läbiv vaatlemisoskuse arendamine, materjalide tundma õppimine ning säästliku kasutamise harjumuse kujundamine.

Õppesisu:

- vahakriitidega maalimise värvipindadest lähtuv tehnika. Vahakriitidega maalitud muinasjutupildid. Objektide esiletoomine kujutamisel;
- akvarellidega maalimise märgtehnikaga koos ettevalmistustega. Akvarellidega maalitud värvimeeleolud – algselt ühe, siis kahe ja kolme põhivärviga;
- voolimise ettevalmistus. Figuuride voolimine voolimisvahast. Materjalide säästlik kasutamine. Lähiümbruse loodus ja ehituskunst.

Õppetegevus:

- muinasjuttude visuaalne jutustamine;
- lähiümbruse looduskeskkonna ja arhitektuuriga tutvumine;
- vahakriitidega maalimise tehnika õppimine;
- akvarellidega maalimise tehnika õppimine;
- voolimisvaha omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- muuseumide ja kunstinäituste külastamine;
- tööde vaatlemine, oma töö esitlemine;
- töötamine koos teistega – materjalide ja töövahendite otstarbekas kasutamine, teistega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete, ideede ja tunnete erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- kasutab akvarellimaali, vahakriidimaali ja vahavoolimise töövõtteid;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel;
- väärtustab säästlikke kasutamise põhimõtteid.

2.1.2. 2. klass

Teisel õppeaastal on eraldi rõhutamist väärt kõiki aineid läbiv kirjeldamisoskuse arendamine, materjalide tundma õppimine ning säästliku kasutamise harjumuse kujundamine. Oluline erinevus

eelmise aastaga võrreldes on iseloomulike vormide voolimine loomadest. Seeläbi tähtsustatakse olulise eristamist ja rõhutamist ning lõimitakse tihedalt eesti keel, loodusõpetus ja kunstiõpetus.

Õppesisu:

- muinasjutu- ja legendi piltide maalimine vahakriitidega. Värvide iseloomu tundmaõppimine. Sekundaarvärvide saamine põhivärvide baasil (nt roheline);
- figuuride voolimine voolimisvahast;
- vormiharjutused saviga. Kera, selle edasiarendused;
- lähiümbruse loodus ja ehituskunst;
- materjalide säästlik ja ohutu kasutamine.

Õppetegevus:

- muinasjuttude ja legendide visuaalne jutustamine;
- lähiümbruse looduskeskkonna ja arhitektuuriga tutvumine;
- vahakriitidega maalimise tehnika õppimine;
- akvarellidega maalimise tehnika õppimine;
- voolimisvaha omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- muuseumide ja kunstinäituste külastamine;
- vestlused visuaalse kultuuri teemadel, vestlused kunstnikega;
- kunstiteoste vaatlemine ja aruteludes osalemine;
- tööde vaatlemine, oma töö esitlemine;
- töötamine koos teistega – materjalide ja töövahendite otstarbekas kasutamine, teistega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete, ideede ja tunnete erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- kasutab akvarellimaali, vahakriidimaali ja vahavoolimise töövõtteid;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel;
- arutleb kunsti üle;
- kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid;
- väärtustab säästlikke kasutamise põhimõtteid.

2.1.3. 3. klass

Erilise tähtsuse omandab kunsti koosloomine ja seeläbi koostöö tegemine. Samuti eristab kolmandat kooliaastat eelnevatest kunstiteoste ja igapäevaelu seostamine. Siinkohal on oluline koduloo, kunsti, käsitöö, muusika ja emakeele õppe ühistöö, mille käigus tutvutakse eelnevate põlvkondade tarbekunsti ja kunsti- ning käsitöökustete ja –vahenditega.

Õppesisu:

- vahakriitidega maalimine: muinasjutupildid, koduloo, inimeseõpetuse, religiooniõpetuse ja ainete temaatika;
- kuuevärviring. Külmad ja soojad toonid. Vastandvärvid;
- akvarellidega maalimine: värvimeeleolud, ainetundides aktuaalne temaatika;
- koostöömaalid;
- voolimine saviga. Vormiharjutused;
- lähiümbruse loodus ja ehituskunst;
- materjalide säästlik ja ohutu kasutamine;
- kunstiteoste roll igapäevaelus.

Õppetegevus:

- muinasjuttude ja legendide, koduloo, loodusõpetuse jt ainete teemade visuaalne jutustamine;
- lähiümbruse looduskeskkonna ja arhitektuuriga tutvumine. Ehitustehnikatega tutvumine;
- vahakriitidega maalimise tehnika õppimine;
- akvarellidega maalimise tehnika õppimine;
- kattevärvidega maalimise tehnika õppimine;
- kollaažitehnika õppimine;
- voolimisvaha omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- savi omadustega tutvumine ja voolimistehnika õppimine;
- raamatu koostamine ja illustreerimine;
- muuseumide ja kunstinäituste külastamine;
- vestlused visuaalse kultuuri teemadel, näidete arutlemine, vestlused kunstnikega. Kunstiteoste vaatlemine ja aruteludes osalemine;
- tööde vaatlemine, oma töö esitlemine ja selgitamine;
- töötamine koos teistega – materjalide ja töövahendite otstarbekas kasutamine, teistega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete, ideede ja tunnete erinevaid visuaalseid väljendusi;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- kirjeldab oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi;
- suudab maalida püstitatud teemal;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks;
- tunneb põhivärve, oskab nende abil segada vajaminevaid toone;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- tajub ja oskab kasutada värvide hele-tumedust;
- paneb tähele pildi kompositsiooni, oskab kasutada pildiruumi;
- kasutab erinevaid õpitud joonistamise, maalimise, voolimise ja muude kujutamiskiiside töövõtteid ning tehnikaid;
- tunneb lähiümbruse olulisi kunsti- ja kultuuriobjekte;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel;
- arutleb kunsti üle, kasutades õpitud mõisteid;
- seostab vormi otstarbega;
- kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid;

- tuleb toime nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuuri- ja õppekeskkondades, teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid;
- väärtustab säästlikke ja keskkonnahoidlikke kasutamise ja loomise põhimõtteid.

2.2. MAALIMINE JA VOOLIMINE II KOOLIASTMES

Õppe-eesmärgid II kooliastmele:

- oma kunstivõimete ja –huvide tunnetamine;
- oskus visuaalsete vahenditega väljendada oma mõtteid, ideid ja teadmisi;
- oskus kavandada oma tööd;
- esmased oskused luua kompositsiooni;
- erinevate kunstitehnikate kasutamine;
- kunstiteoste analüüsimine;
- kultuurikeskkonna analüüsimine;
- kultuuri väärtustamine;
- eetilise ja ohutu käitumine kultuurikeskkonnas.

Värviharjutused akvarellidega saavad konkreetsema vormi. Loomaõpetuse ja Põhja mütoloogia aineperioodide temaatikat lähtepunktiks võttes harjutatakse värvide tihenemist vormideks – loomavormideks, mütoloogilisteks kujudeks. Vastavalt teemale tuleb leida värv ja värvist vorm. Samu teemasid saab kasutada ka vahakriitidega maalides. Vahakriitidega harjutatakse värvide segamist erinevate kihtide üksteise peale kandmisega, heledaid – tumedaid toone. Jätkatakse sotsiaalse maalimise harjutusi. Temaatika valik seob kunstiõpetuse nii emakeele ja koduloo kui ka loomaõpetusega. Koduloo raames tutvutakse kodukoha ajaloo ja legendidega, ka liikumistundides on tähtsal kohal rahvatantsud. Rahvapärимusega tutvumisel on oluline ka muuseumi või näituse külastamine, millest võib kasu olla nii kunstiõpetuse kujundamisülesanneteks kui ka käsitöö tundides ornamendi kujundamiseks. 4. klassis olulist ornamendi ja sümmeetria temaatikat toetab ka graafika võtete õppimine. Peegelpildiefekti tajumine ja oma tahte allutamise arendavad ruumilist ja loogilist mõtlemist. Juba traditsiooniliselt kuulub kujundamine ja illustreerimine iga ainevihiku koostamise juurde. Kerast lähtudes tegeletakse voolimises loomaplastikaga, tehes tihedat koostööd loomaõpetusega.

3.1.1. 4. klass

Õppesisu

Maalimine akvarellide ja vahakriitidega:

- kihttehnika vahakriitidega maalimisel. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Heledus – tumedus;
- savist loomafiguurid: magav kass, lamav lehm, karu jms;
- sõnumi ja emotsiooni edastamine värvivalikuga, vormiga;
- graafika käepäraste vahenditega;
- kunstiteose analüüs;
- Eesti rahvakunst;
- loodust säästva tarbimise põhimõtted;
- pildi, teksti, heli ja liikumise seosed ja koosmõju.

Õppetegevus:

uurimuslikud ja loovad tööd. Kujutamine ja kujundamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Ruumiliste kompositsioonide valmistamine. Kunstiteoste ühine analüüsimine, võrdlemine, arutlemine. Muuseumide, näituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- tunnetab oma kunstivõimeid ja –huve;
- väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi;
- kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal,
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, graafika, kollaaž, skulptuur);
- analüüsib kunstiteoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid;
- peab silmas eesmärgipärasust, uuenduslikkust, esteetilisust ja ökoloogilisust;
- mõistab kultuuriväärtuste ja –keskkonna kaitse olulisust;
- tegutseb eetilisel ja ohutult.

3.1.2. 5. klass

Maalimisõpetuses võib kasutada põhitunni (ajaloo, emakeele, loodusõpetuse) teemasid. Tegemist pole mitte lihtsa esteetilise illustreerimisega, vaid kujundamisega, põhitunnis räägitu süvendamisega kvalitatiiv-olemuslikust küljest. Jätkatakse kvalitatiivseid otsinguid värvidemaailmas, sellesuunalisi vaatlusi, töötatakse teadlikumalt peenemate nüanssidega. Vormijoonistuse põimitud motiive saab kunstiõpetuses veelkord süvendatult käsitleda.

Taimeõpetusest lähtuvalt võib voollida savist taimevorme, püüdes tunnetada kasvujõude, mis ainet kujundavad.

Õppekäikudel vaadeldakse arhitektuuri, lõimides kunstiõpetuse matemaatikaga, kus vabakäejoonistustes geomeetriliste põhivormidega tutvutakse ning hiljem neid kombineerides ornamente kujundatakse. Juba traditsiooniliselt kuulub kujundamine ja illustreerimine iga ainevihiku koostamise juurde.

Õppesisu:

- maalimine: põhitunni teemad, aastaajad. Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Ühe värvi erinevad toonid. III astme värvid. Eesti kaardi maalimine. Ühe värvi erinevad toonid. Tertsiaarvärvid;
- joonistamine pliiatsite, vahakriitidega;
- kompositsiooni tasakaal, pinde, dominant ja koloriit;
- liikumise kujutamine;
- põimingud, põimuvate ornamentide motiivid: sõle-, prossi-, käevõrugravüürid; relva-, kiivri-, laevaninakaunistused; keltide, karolingide, langobardide põimingud;
- vormi ja funktsiooni seos, traditsioon ja uuenduslikkus kujunduses. Sõnumite ja emotsioonide edastamise võtted ning vahendid muistsetest aegadest tänapäevani;
- geomeetria ja harmoonia ehituses, Eesti ehituskultuur;
- savist loomafiguurid, taimevormid: pung, vili;
- koostöömaalid.

Õppetegevus:

- uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, ühise tulemuse nimel koostöö;
- kujutamine ja kujundamine, ka eksperimenteerides;
- oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine;
- ruumiliste kompositsioonide valmistamine;
- kunstitehnikate loov kasutamine;
- kunstiteoste vaatlemine, analüüsimine, võrdlemine, arutlemine;
- muuseumide, näituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused:

5. klassi lõpetaja:

- kujutab ja kujundab nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur,);
- analüüsib kunstiteoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid;
- mõistab tehismaailma ja selle kasutaja suhet;
- leiab infot kunstiraamatutest ja eri teabeallikatest, uurib ja võrdleb eri ajastute kunstiteoseid;
- tegutseb eetilisel ja ohutult.

3.1.3. 6. klass

Seoses esimese füüsikaperioodi optiliste vaatlustega käsitletakse valguse – varju, komplementaarvärvide, värviringi teemat. Valguse ja varju, hele-tumeduse vaatlused. Käsitletakse projektsiooniõpetust.

Ühe võimalusena jäävad värvid kõrvale ning töötatakse söe või kriidiga – maalimine muutub joonistamiseks. Teine võimalik harjutustee jätab ruumi ka maalimisele ja käsitleb vastavaid teemasid maalimise seisukohast.

Joonistamise õppimine toetub maalimisel omandatud käevabadusele, lisandub täpsus, mida harjutatakse aga ka matemaatikas geomeetrias ja liikumistundides.

Geograafiaõpetust saab täiendada erinevate mäestikuvormide plastilise vormimisega (graniit-, lubjakivimäestikud, mineraalsed kandilised ruumivormid). Tarbevormide voolimine seob aga kunsti- ja käsitööõpetuse.

Juba traditsiooniliselt kuulub kujundamine ja illustreerimine iga ainevihiku koostamise juurde.

Õppesisu:

- valgus – poolvari - vari. Ruumiline keha valguses ja varjus. Vaikelu varjudega;
- Joonistamine pliiatsi, kriidi või söega. Viirutustehnika. Hall ja must segatud värvidest;
- komplementaarvärvid;
- värviring. Proportsioonide ja värvide optiline tasakaal. Maalimine: põhitunni teemad, aastaajad, loodus;
- lihtsamate tarbevormide voolimine; mäestikuvormide plastiline vormimine. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks;
- elukeskkonna parandamine kunsti ja kujunduse kaudu;
- animatsiooni ja pildistamise tehnikad;

- kunstiteose sisulised ja vormilised elemendid, konkreetne ja abstraktne kunstis;
- märgid ja sümbolid kunstis ja meedias;
- mineviku ja tänapäeva kunstiteoseid;
- muuseumide ja galeriide funktsioonid.

Õppetegevus:

- uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, ühise tulemuse nimel koostöö. Kujutamine ja kujundamine, ka eksperimenteerides. Visandamine ja kavandamine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine;
- ruumiliste kompositsioonide või mudelite valmistamine. Kunstitehnikate loov kasutamine. Kunstiteoste vaatlemine, analüüsimine, võrdlemine, arutlemine;
- visuaalse meedia pildikeele uurimine ja võrdlemine. Muuseumide, näituste külastamine.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- visandab ja kavandab loovülesandeid lahendades;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, video, digitaalgraafika, animatsioon);
- analüüsib nüüdiskunsti teoseid, märkab erinevaid vorme ja sõnumeid, leiab seoseid tänapäeva eluga ning on avatud erinevate kultuuriilmingute suhtes;
- märkab sõnumeid, analüüsides meediat ja reklaami;
- arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle ruumilises ja virtuaalses keskkonnas;
- tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalses kui virtuaalses kultuurikeskkonnas.

3.2. JOONISTAMINE, MAALIMINE JA VOOLIMINE III KOOLIASTMES

Juhtmotiivid

7. klassi perspektiiviõpetus seostub füüsika ja inimeseõpetusega – silm kui meeleeelund. Perspektiivi ja tuumpunkti otsingutega tegeleb õpilane ülekantud tähenduses ka noorukiea lävel, otsides omaenda keskpunkti. Jätkatakse valguse- ja varjuharjutusi, perspektiivist lähtuvalt konstrueeritakse nüüd täpsemalt. Maalimist laiendatakse seoses põhitundide temaatikaga.

Uue maalimisviisi, kihttehnika kasutuselevõtt 8. klassis nõuab õpilastelt püsivust ja võimaldab uusi sügavusi värvide diferentseerimisel. Võib kasutada vaheldumisi nii märg- kui kihttehnikat. Eelnevates klassides harjutatud täpne tehniline konstrueerimine ühendatakse joonistuskompositsioonides iluga. Õpitakse funktsionaalsuse esteetilist väärtustamist. Alustatakse suurte meistrite stuudiumitega. Bioloogiaga (inimeseõpetusega) seoses käsitletakse proportsiooniõpetust.

Alates 9. klassist toimub joonistamisõpetus põhitunnist eraldi tsüklitena ning seda annab erialaõpetaja. Lapselikud fantaasiajõud hakkavad kahanema. Kui enne oli ideedepagas, geniaalsus nagu „varnast“ võtta, siis nüüd nõuab see üha enam „võtit“, et taas neile aladele pääseda. Õpetaja ei saa vahetult jätkata seda, mis oli õpilase jaoks võimalik algastmes. Lähtepunktiks saavad 8. klassis kogetud impulsid, mis tekkisid joonistamisel.

Kui lapselik fantaasia ja loovus hääbub, vabaneb koht uuele. Seda peaks kunstiõpetus arvestama. Sel juhul tunneb nooruk "värsket hingust", mida ta hingeliselt otsib, ja nii võib õpetus omandada ajakohase, kaasaegse ja eelkõige eksistentsiaalse tähenduse.

Joonistamisel peab õpilast juhendama täpselt, põhjalikult ja teravalt vaatlema. Seetõttu on hädavajalikud täpse tajumise harjutused. Kopeerimisel, loodusest joonistamisel, esemete joonistamisel on need aluseks joonistusmaterjalide ja -tehnikate asjalikule kasutamisele.

Jätkatakse voolimist saviga. Voolimisõpetus on seotud algastme töödega. Taas on oluline arendada käelist osavust, töötada asjalikult erinevate materjalidega, lisaks aga süveneda "mitte kindla sihiga" kunstilisse tegevusse. Loovprotsess kui selline saab elamuseks. Noorukile peab pakkuma võimalust kogeda nii kunstiliste vahendite omi seadusi kui ka vabadust väljendustahtes. Voolimisõpetusel on võimalus avardavalt ja diferentseerivalt mõjuda õpilase hingeelule. Samas soodustatakse loomisrõõmu. Voolimine arendab eelkõige vormi tunnetamist. Ühest tükist voolimisel lähtutakse kerast kui algvormist. Savivoolimise profülaktilis-teraapiline kasutusala on väga paindlik ja lähtub alati konkreetsetest oludest, õpilastest ning õpetajast.

1.–8. klassini on voolimisõpetus integreeritud maalimisse ja joonistamisse. 9. klassis õpetatakse voolimist 35-tunnise tsükliga. Õpilane tutvub platooniliste kehade korrastatud struktuuridega ja tajub looduse seaduspärasusi.

Praktiline kunstidega tegelemine arendab tundemaailma, intuiitvset ja loovat mõtlemist. Selle tulemus on terviklik mõtlemine, mis võimaldab loovalt läheneda probleemidele, väärtustab erinevaid lahendusi ja lahendite mitmetahulisust. Kunstidega tegelemine avaldab positiivset mõju kõikide ainete õppimisele.

Hindamine

9. klassi joonistamise, voolimise ja joonestamise kursuste hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kunsti hindamine on subjektiivne, kuid alati on ka objektiivseid lähtepunkte. Tavaliselt õpilasi ei võrrelda, vaid lähtutakse igaühe individuaalsusest ja temperamendist. Üldised kriteeriumid on: idee kandvus, teostuse õnnestumine ja tööprotsessis osalemise aktiivsus. Hinnatakse ka õpilase arengut õppeperioodi jooksul. Iga õpilane saab lisaks numbrilisele hindele tunnistusele sõnalise kokkuvõtte oma arengu kohta 6-nädalase õppeperioodi jooksul. Õpilane saab tööprotsessi jooksul suulist ja kirjalikku tagasisidet, mille alusel oma tööd parendada. Kursuse alguses antakse õpilasele teada, mida ja millal hinnatakse ning selgitatakse hindamiskriteeriumid.

3.2.1. 7. klass

Õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

- oskab joonestada erinevaid geomeetrias tuntud ruumilisi kujundeid;
- oskab kasutada paralleelprojektsiooni ja kaldprojektsiooni;
- oskab kasutada joonistamisel erinevaid vahendeid ja tehnikaid (viirutustehnika, varjutustehnika);

- oskab maalida füüsilisi maakaarte, looduspilte, loomi, ravimtaimi.

Õppesisu

Projektsiooni- ja varjuõpetus.

Joonistamine pliiatsite, kriitide, söega.

Graafilise faktuuri loomine punkti ja joone abil.

Monokroomsed värviharjutused.

Kehade läbistamine: silindriline pulk läbi koonuse, koonus läbi kuubi jne.

Perspektiiv ja tuumpunkt. Vaatlused ruumis ja väliskeskkonnas.

Maalimine akvarellidega.

Tušijoonistus pintsliga.

Tsentraalperspektiiv. Linnu- ja konnaperspektiiv.

Paralleelperspektiiv.

Kaldperspektiiv.

Lõiming teiste ainetega

Perspektiivjoonistamine aitab kaasa ruumilisele nägemisele ja toetab geomeetrias geomeetriliste kujundite paremat tajumist ja ülesannete lahendamist, anatoomias proportsioonide tundmist. Maalimine on seotud geograafias, bioloogias, loomaõpetuses, ajaloos õpetatava ainega ja kinnistab seal õpitud kaunite maalitöödega.

3.2.2. 8. klass

Õpitulemused

8. klassi lõpetaja:

- oskab märg- ja kihttehnikas maalida loodust, füüsilisi kaarte, taimi, loomi ja inimesi;
- maalib oma tunnetest lähtuvalt värvifantaasiasid;
- oskab kaldpindade perspektiivi;
- oskab savist voolida maske, skeletiluid.

Õppesisu

Joonistuskompositsioonid.

Must-valgete kompositsioonide muundamine värvifantaasiateks.

Tutvumine tuntumate Euroopa ja Eesti kunstnikega.

Koopia valmistamine.

Kaldpindade perspektiiv.

Proportsiooniõpetus. Näo- ja tervikfiguuri proportsioon. Kuldlõige.

Märg- ja kihttehnika maalimisel.

Teatrikunst. Lavakujundus. Dekoratsioonide valmistamine.

Muuseumi või näituste külastamine.

Inimfiguuride voolimine temperamendist lähtuvalt, seoses draamaõpetusega.

Inimese skeleti luude voolimine, seoses inimeseõpetusega.

Lõiming teiste ainetega

Maalimine toetab esteetilist maailmatunnetamist. Maalimine on tihedalt seotud põhitunni teemadega. Ajaloos tutvutakse vanade kultuuridega. Püütakse jäljendada suuri kunstnikke nende tööde järgi maalides ja joonistades. Geograafias harjutatakse erinevate kliima- ja loodusvööndite looduspiltide maalimist. Seoses draamaepohhiga valmistatakse oma näidendi tarvis lavadekoratsioonid, vajadusel maskid ja kostüümid. Perspektiiviõpetus toetab geomeetria epohhi.

3.2.3. 9. klass

Õpitulemused maalimises

Põhikooli lõpetaja:

- oskab kasutada erinevaid joonistamistehnikaid;
- tunneb erinevaid joonistusvahendeid;
- tunneb visuaalse kunsti põhimõtteid;
- tunneb kompositsioonireegleid;
- oskab ja julgeb end loominguliselt väljendada;
- tunneb projektsiooni- ja varjuõpetust, oskab kujutada perspektiivi;
- märkab valguse ja varju vahekordi;
- oskab lugu pidada kunsti tasakaalustavast jõust;
- on omandanud oskuse vaadelda üldist ja märgata detaile.

Õppesisu

Läbiv teema: maastike ja linnavaadete joonistamine

Põhiliste joonistusvahendite, -materjalide ja -võtetega taastuvumine. Paberiliigid, paberi valiku sõltuvus joonistusvahenditest ja töö kestusest. Paberi formaat, selle vastavus motiivile.

Standardformaadid. Erinevate formaatide kasutamine. Püst- ja põikformaat. Pliiatsid ja nende märgistamisvahendid. Süsi, sangviin jm. joonistusvahendid.

Õigete joonistamisharjumuste ja -võtete omandamine. Õige keha- ja käeasend. Käeharjutused.

Küünarvarre, randme ja kämbla kasutamine joonistamisel. Käe surve teadlik reguleerimine.

Käe ja silma koordineerimine. Lineaarsete suuna- ja suurusuhete määramine. Mõõtmisviisid ja -vahendid.

Joonistuse ülesehituse omandamine. Asukoht kujutatava suhtes ja selle valik. Kadreerimine.

Silmapiiri määramine. Pildipinna jaotamine osadeks. Joonistuse kompositsioon. Perspektiiviseadused.

Lihtsamad üldistamisvõtted ja nende rakendamine. Esemete taandamine geomeetrilisteks algvormideks.

Visandamise harjutamine.

Loodusvaadete joonistamine nii tuntud kunstnike töid kopeerides kui looduses joonistades.

Hoonete ja linnavaadete joonistamine nii tuntud kunstnike töid kopeerides kui natuurist.

Erinevate viirutustehnikate õppimine ja harjutamine.

Valguse ja varju kasutamine. Valguse ja varju vahekorra kujutamise harjutamine.

Lõiming teiste ainetega

Matemaatika: joonistamises kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Olulised on proportsioonide nägemine, mõõtmine, esemete taandamine geomeetrilisteks algvormideks, perspektiiviseaduste mõistmine ja rakendamine. Bioloogia, loodusteadus: loodust, loomi ja erinevaid materjale joonistades peab tundma loodusseadusi. Bioloogia (inimeseõpetus): inimese joonistamisel on oluline tunda anatoomiat. Ajalugu: tutvutakse kunstiteostega läbi ajaloo. Käsitöö: paljude toimingute juures on abiks käsitöötundidest saadud vilumus.

Erinevused riiklikust õppekavast.

Riiklikus õppekavas toimub joonistamine praktilise tunni kuni 1.–9. klassini. Waldorfkoolis toimub joonistamise õppimine lõimituna teistesse ainetesse 1.–6. klassini, 7.–8. klassis eraldi ainetundidena 2 tundi nädalas ja 9. klassis 35-tunnise tsükli kord õppeaastas.

Õpitulemused voolimises

Põhikooli lõpetaja:

- tunnetab erinevate savide omadusi voolimisel;
- saab aru sümmeetria ja geomeetria olemusest;
- oskab voolida sümmeetrilisi vorme;
- suudab kujundada loodusmotiivist lähtuvaid vabasümmeetrias kumer- ja õõnesvorme.

Õppesisu

Plastiliste põhielementide proovimine modelleerimissaviga reljefis, näiteks:

tasapinnalised kompositsioonid;

kompositsioon väljapoole ja sissepoole kumerduvate pindadega;

pehmed ja teravate servadega vormid;

katse leida terviklik kompositsioon kindlaksmääratud vormikeeles;

õpilasele püütakse vahendada ümbritseva ruumi reaalsust;

kera (iseendas puhkav vorm) täisplastika modelleerimine, mis ei pea olema mitte ainult igast

küljest rahuldavalt vaadeldav, vaid mis on mõeldud täisplastiliselt. Nagu reljeefi puhulgi, lähtutakse reeglina plastilis-geomeetristest põhivormidest. neid põhivorme saab edasi arendada

kuni loomavormideni. Võimalusel käsitletakse siinjuures ka sobivaid motiive kunstiajaloost;

voolitakse platoonilisi kehasid nagu kuup, tetraeeder, oktaeeder, dodekaeeder ja ikosaeeder;

vormitakse saviklombist välja loodusmotiividest inspireeritud kumer- ja õõnesvorme, jälgides

olemuslikult looduse toimuvat kasvu ja jagunemise printsiipi. Rida plastikat, mille üksikud

staadiumid kujutavad liikumist (nt langevad tilgad, kasvamisvormid jne).

Õppetegevused

Õppetöö toimub tsükliõppena 6 nädala jooksul paaristundidena 6 tundi nädalas. Õppereiside korraldamine savitootmise ja keraamikaga seotud kohtadesse ja näituste külastamine. Savivoolimistöo toimub saviklombist väljavajutamistehnikas, massiivis või ka keraamikatehnikas.

Lõiming teiste ainetega

Savitöös voolitakse platoonilisi kehasid, mis on seotud eelnevalt geomeetrias joonestatud platooniliste kehade pinnalaotustega. Vorme korratakse nüüd ruumiliselt kujutatuna. Voolitakse ka loodusmotiive, mis on seotud bioloogiaga ja taimevormide tundmisega. Proportsioonide vaatlemine ja kujutamine on seotud ka matemaatika ja joonistamisega.

Erinevused riiklikust õppekavast

Riiklikus õppekavas on plastiline kujundamine integreeritud kunstiõpetuse ning töö- ja tehnoloogiaõpetuse õppekavasse, aga waldorfkoolis esineb see iseseisva õppeainena, mis algab 9. klassis ja jätkub gümnaasiumis.

4. VORMIJOONISTAMINE

4.1. VORMIJOONISTAMINE I KOOLIASTMES

- ruumiorientatsiooni saavutamine;
- lihtsamate geomeetriliste mõistete kujundamine;
- põhiliste tasandiliste kujundite ja nende elementide tundmaõppimine;
- tähekujude harjutamine erinevate vormiharjutuste läbi;
- kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine;
- tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

4.1.1. 1. klass

Õppesisu

Orienteerumine tasandil ja ruumis. Horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne suund. Sirge ja kõverjoon. Harjutused sirgete ja kõverjoontega. Tutvumine erinevate geomeetriliste kujunditega. Kolmnurk, nelinurk, viisnurk, kuusnurk. Ruut. Ristkülik.

Poolring. Ring. Ellips. Spiraal. Lemniskaat. Teravnurk. Nürinurk. Täisnurk. Harjutused põik- ja püstsirgetega, diagonaalidega, nurkadega, tähevormidega.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub kõigi 1. klassis õpetatavate õppeainetega. See on alus eesti keeles täheõpetusele, matemaatikas numbrimärkide kirjutamisele, eurütmias ja liikumises ruumis orienteerumisele, muusikas rütmitunnetusele, maalimises vormide tajumisele, religioonis mõtlemisele, käsitöös käelisele osavusele.

Taotletavad õpitulemused

- sirge ja kõverjoone tajumine;
- kujutletava sirge ja kõverjoone järgi liikumine; sirge ja kõverjoone joonistamise oskus.

4.1.2. 2. klass

Õppesisu

Sirge ja kõverjoone rütmiline vaheldumine. Dünaamilised vormid katkematu reana. Vormi tekkimine värvipinnast. Horisontaal- ja vertikaaltelg. Telgsümmeetria. Peegeldamine sirgest. Neliksümmeetria. Suletud vormide metamorfoos.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub kõigi 2. klassis õpetatavate õppeainetega. See on alus eesti keeles täheõpetusele, matemaatikas numbrimärkide kirjutamisele, eurütmias ja liikumises ruumis orienteerumisele, muusikas rütmitunnetusele, maalimises vormide tajumisele, religioonis mõtlemisele, käsitöös käelisele osavusele.

Taotletavad õpitulemused

- kujutletava vormi järgi liikumine;
- õpilane oskab joonistada vorme lähtuvalt sirgest ja kõverjoonest;
- õpilane tajub vormide sümmeetriat (peegeldus lähtuvalt vertikaal- ja horisontaaltasapinnast);
- õpilane oskab lisada etteantud vormile sarnase sümmeetriavormi.

4.1.3. 3. klass**Õppesisu**

Dünaamilised vormiharjutused katkematu reana. Seotud kirja eelharjutused. Sümmeetriaharjutused kahe ja enama teljega. Vertikaal- ja horisontaalpeegeldus. Etteantud pinna vaba kujundamine. Vormide harmoonia. Kolmiksümmeetria; Suletud vormide metamorfoos.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub kõigi 3. klassis õpetatavate õppeainetega. Dünaamiline vormijoonistamine on aluseks eesti keeles seotud kirja õppimisele, matemaatikas, eurütmias ja liikumises ruumis orienteerumisele, muusikas rütmitunnetusele, maalimises vormide tajumisele, religioonis mõtlemisele, käsitöös käelisele osavusele.

Õpitulemused:

- ruumiorientatsiooni saavutamine;
- geomeetriliste mõistete kujundamine;
- kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine;
- seotud kirja harjutamine erinevate vormiharjutuste abil;
- tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

Erinevused riiklikust õppekavast

Vormijoonistamine kui õppeaine riiklikus õppekavas õppeainena puudub.

4.2. VORMIJOONISTAMINE II KOOLIASTMES

Ruumiorientatsiooni saavutamine. Geomeetriliste mõistete kujundamise jätkamine. Kirjutamiseks vajaliku käeosavuse saavutamine. Erinevate kirjastiilide harjutamine. Erinevate rahvaste ornamentide ja põimmustrite tundmaõppimine ja kasutamine. Tahte koolitamine pideva harjutamise läbi.

4.2.1. 4. klass**Õppesisu**

Põimingud nii avatud kui suletud vormidele. Suletud põimvormid. Erinevate sõlmede sõlmimine. Sõlmede joonistamine ja põimimine. Põimornamendid.

Õppetegevused

4. klassis, kus lapse käsi on vormijoonistamisega juba harjunud ning tunneb nii sirg- kui ka kõverjoonte võimalusi, lihtsamaid kujundeid ja sümmeetriat, on aeg kogeda midagi enamat. Sageli alustatakse juba varasest tuttavate lihtsate vormidega ja põimitakse need. Põimvormid muutuvad keerukamaks, kui põimimise tehnika selgeks saab. Ikka veel kõnnitakse rütmiliselt või tehakse käe toel õhus esmalt vorm läbi, et tekiks tunnetus tervikvormist. Kogu keha kaasav orienteerumine ruumis ja käeline tegevus kas õhus või tasapinnal pakub eriti tuge võimalikele legasteenikutele. Julgemad lapsed võivad oma kujutluspildi tahvlile kanda, teised aga paljude vormide hulgast õige ära tunda. Et vorm kindla käega saaks vihikusse kantud, võib seda esmalt näiteks klassi põrandale lahtirullitud paberil harjutada. Erinevad sõlmed ja nende sõlmimine paelub selles eas nii poisse kui tüdrukuid. Valmis sõlmed asetatakse enda ette ja joonistatakse ainevihikusse. Oluline on sõlmede põimimisel jälgida ruumilisust, mis ees, mis tagapool. Vahelduseks, aga samas korraliku käekirja väljakujunemiseks on 4. klassis kasulik tegeleda ka dünaamilise vormijoonistamise harjutustega. Põhjamaade mütoloogia pakub inspiratsiooni erinevate ornamentide joonistamiseks. Vastavalt võimetele ja ilumeelele kujundab õpilane oma tööd kunstipäraselt tervikuks.

Lõiming teiste ainetega

Vormijoonistamine lõimub suure osa 4. klassis õpetatavate õppeainetega. Dünaamiline vormijoonistamine on aluseks eesti keeles ilukirja õppimisele. Keerukamad põimvormid vajavad matemaatilist taipu ja geomeetrisel vormid on omakorda toeks geomeetrisel kujundite konstrueerimisele. Vormide ruumiline läbikõndimine vormijoonistamises on seotud orienteerumisega nii eurütmia kui ka liikumistunnis. Muusikas on vormijoonistamine toeks rütmitunnetusele. Maalimises toetab õppeaine erinevate looduslike vormide tajumist. Muusika abil on lastel võimalik kaunistada nii erinevate õppeainete ainevihikuid kui ka Põhjamaade mütoloogia ainetel koostatavat raamatukest. Käsitöös kasutatakse erinevaid ornamente ja mustreid seal valmivate esemete kaunistamiseks.

Õpitulemused:

Õpilane:

- valdab põimimise põhitõdesid ja tehnikat; eristab kas ettekõnnitud või õhus käe abil kujundatud õiget vormi teiste hulgas;
- suudab ettejoonistatud vormi vihikusse joonistada ja iseseisvalt põimida;
- oskab sõlmida, joonistada sõlmitud vorme ja neid põimida;
- omab ruumilist ettekujutust sellest, mis on ees- ja mis tagapool;
- oskab näidise järgi joonistada ornamente ja põimmustreid;
- teostab töid kunstipäraselt.